

รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ

ครั้งที่ ๔๑

วันพฤหัสบดีที่ ๔ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๒๓

ณ พระที่นั่งอภิเศกคฤศิต

เริ่มประชุมเวลา ๑๔.๑๐ นาฬิกา

ประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ : อันันต์สมาธิกรประชุม ๑๕ คน
ครบเป็นองค์ประชุมแล้ว พิจารณามาตรา ๘

เลขาธิการสภาร่างรัฐธรรมนูญ : มาตรานี้มีผู้แปรญัตติ ๓ คน
คือ นายจาง ไชภักดิ์ หม่อมเจ้าเฉลิมศรี จันทรรัก และนายทฤษฏี คีร์วัต

ประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ : นายจาง ไชภักดิ์

นายจาง ไชภักดิ์ : สำหรับมาตรา ๘ ข้าพเจ้าเห็นว่าควรจะได้
มีการแก้ไขเพิ่มเติมเพื่อจะได้สิทธิของพระมหากษัตริย์เป็นการสมบูรณ์และ
แน่นอนยิ่งขึ้น เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าขอแก้ไขดังนี้ พระมหากษัตริย์ทรงเป็น
พุทธมามกะและเป็นเอกอัครศาสนูปถัมภกโดยเด็ดขาด คือว่าดังที่เรียกว่า
เอกอัครนิงไม่ยิ่งใหญ่ เอกอัครเสนาบดีก็มีอำนาจเป็นเอกอัครมหาเสนาบดี
เพราะฉะนั้นเราควรจะได้ยกให้สูงขึ้น และเพื่อให้เป็นการชัดเจนยิ่งขึ้น แต่
ทั้งนี้แล้วแต่ท่านสมาชิกทุกท่านจะเห็นสมควรประการใด

นายเพียร ราชธรรมนิเทศ (กรรมาธิการ) : ที่ท่านสมาชิก
เสนอมามีข้อกนบัญญัติเรื่องต่อคำนิทหน้อยแล้วเราได้บอกแล้วว่าพระมหา
กษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะในคำศาสนาแล้วทรงเป็นองค์อุปถัมภ์ของทุก ๆ
ศาสนา รวมทั้งพระพุทธศาสนาอยู่แล้ว คำว่า "อัคร" ก็เป็นคำยอกย้อมแล้ว และ

LIRT

ส่วนคำว่า “เอกอัครศาสนูปถัมภก” นั้น ก็จะเป็น การพุ่มเพี้ยงกันไปห้อย
คำว่า “อัคร” ก็แปลว่า ขอดอยู่แล้ว ที่เรามีราชทูตแล้ว ภายหลังก็เป็นเอกอัคร
ราชทูต ส่วนคำว่า “เอกอัครศาสนูปถัมภก” นั้น ไม่เคยมีประกาศใช้ในภา
ษาไทย จะมีก็แต่เพียงว่า “เอกอัครราชทูต” แต่ก็ ไม่เป็นการจำเป็นที่จะต้อง
เรียกเช่นนั้น เพราะฉะนั้น หวังว่าท่านคงจะพอใจในคำที่ว่า “พระมหากษัตริย์
ทรงเป็นพุทธมามกะและเป็นศาสนูปถัมภก” มันแน่อยู่แล้ว มันเป็นการเด็ดขาด
อยู่แล้ว ส่วนศาสนานี้มันทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภกเป็น พระราชประเพณี
ของเราโดยที่พระมหากษัตริย์เป็นเดอะฮ็อดเดอะอ็อป เดอะเฟดท์

นายจง ใจภักดิ์ : ความจริงเรื่องนี้เป็นปัญหาเกี่ยวกับถ้อยคำ
แต่ข้าพเจ้าเห็นว่าเป็นเรื่องสำคัญมากเหมือนกัน คำว่า “เอกอัครราชทูต” เรา
ยังมีได้ แต่สำหรับองค์พระมหากษัตริย์นั้นท่านทรงมีเกียรติยศมากกว่าหรือ
สูงกว่าเป็นไหน ๆ ทำไมเราจะได้คำว่า “เอกอัครศาสนูปถัมภก” โดยเด็ดขาด
ไม่ได้ ข้าพเจ้าพูดเช่นนั้นก็เกี่ยวกับจิตใจไม่ใช่เป็นการไปบังคับท่าน และ
พวกศาสนาต่าง ๆ ก็ตั้งถือว่าพระมหากษัตริย์ทรงเป็นกลาง และที่เราได้ไว้
เช่นนั้นก็เพื่อเป็นการผูกใจประชาชนไม่ว่าศาสนาใด ๆ เพราะฉะนั้นก็หวังว่า
ท่านกรรมาธิการได้โปรดพิจารณาในข้อนี้โดยรอบคอบเสียก่อน

นายเพ็ชร ราชธรรมนิเทศ (กรรมาธิการ) : ในเรื่องศาสนา
นั้นขอให้มีมติระงับคดีก่อน เพราะถ้าพระ พุทธศาสนาอาจจะไม่มีแต่ใน
ประเทศไทยแต่ประเทศเดี๋ยวก็น่าจะเป็นได้ อาจจะไม่มีประเทศอื่น แต่ถ้า
เราบอกว่าจะองค์พระมหากษัตริย์ทรงเป็นเอกอัครศาสนูปถัมภกโดยเด็ดขาดแล้ว
ก็เท่ากับเป็นการผูกขาด ซึ่งไม่มีชาติไหนเขาทำกัน อย่างในประเทศญี่ปุ่น
เป็นต้น และก็ไม่ได้ปรากฏว่าประเทศไทยเป็นเจ้าของศาสนาแต่ชาติเดียว
และที่ให้ทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภกนั้นก็หมายถึงเป็นจักรพรรดิศาสนาเท่านั้น และ
สำหรับประเทศไทยนี้เราก็ให้ประมุขของชาติ และอย่างในประเทศสเปนว่าเรา
ก็มีมติด้านศาสนาพุทธ เพราะฉะนั้นถ้าเราจะบัญญัติไว้โดยเด็ดขาดไว้ใน

รัฐธรรมนูญแล้วก็จะเป็นการผูกขาดเกินไปจะทำให้เสียหลักการ และความ
จริงสำหรับพระพหุศาสตร์นานหน้าเราไม่มีการผูกขาด

นายอินทร สิงหนตร : ข้าพเจ้าเข้าใจว่าคงจะแน่นแฟ้นกันดี
แล้ว เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าขอเสนอให้ลงมติ

นายจง ใจภักดิ์ : ข้าพเจ้าขอให้ท่านประธานขออย่าเพิ่งลงมติกาม
ที่มีสมาชิกคัดค้านค่อนข้างนี้ ขอให้ว่าอีกสักที

ประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ : ท่านว่ามาหลายครั้งแล้ว และ
เรื่องหนักว่า "เอก" ตัวเดียวแล้ว "เด็ดขาด" เขาจะสำหรับอินทร ท่านจะขอ
เบ็ดอภิปราย

นายจง ใจภักดิ์ : ข้าพเจ้าขอเบ็ดอภิปราย

ประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ : ข้าพเจ้าขอมติที่ประชุม ผู้ใด
เห็นว่าควรเบ็ดอภิปรายต่อไป โปรดชูมือขึ้น

มีสมาชิยกยกมือ ๓๐ คน

ประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ : ผู้ใดเห็นว่าควรลงมติได้แล้ว
โปรดชูมือขึ้น

มีสมาชิยกยกมือ ๗ คน

ประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ : เป็นอันว่าเบ็ดอภิปรายต่อไป
นายจง ใจภักดิ์

นายจง ใจภักดิ์ : ก่อนอื่นข้าพเจ้าขอขอบคุณท่านสมาชิก

ประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ : ขอให้ท่านพูดในประเด็น

นายจง ใจภักดิ์ : ปัญหาในเรื่องศาสนาท่านเห็นว่าเป็นเรื่อง
เล็กน้อย ข้าพเจ้าเห็นว่ามันเป็นเรื่องใหญ่โตมาก เพราะไม่ใช่เป็นเรื่องที่
ผูกใจคนส่วนน้อย เป็นเรื่องที่ผูกใจคนทั่วประเทศ
ไทย และข้าพเจ้าได้ฟังท่านอภิปรายมาทุกถ้อยทุกกระทงท่านว่าเป็นการผูกมัด

ศาสตร์อื่น ๆ นั้น เช่น พหุศาสตร์อื่นเหล่านั้น ๆ เราเป็นเพียงรัฐธรรมนูญของประเทศไทย ที่ท่านพูดนั้นมันไกลเกินไป เราจะไปผูกขาดพระมารามัญนั้น ข้าพเจ้าเห็นว่ามันเป็นไปไม่ได้ และท่านจะเห็นด้วยหรือไม่ก็แล้วแต่ท่าน กรรมการ ข้าพเจ้าไม่มีอำนาจอะไร

พระยาอรรถการีย์ณพิพจน์ (กรรมการ) : ที่ท่านสมาชิกผู้มั่งคั่งได้เสนอมาเมื่อก่อนว่ามันจะเป็นการเกิดขาดลงไปนั้น บางทีท่านอาจจะเข้าใจผิดไป คือความประสงค์ของท่านที่ได้เสนอมานั้น ข้าพเจ้าเข้าใจว่าท่านมีความประสงค์สำหรับในเรื่องการศาสนาแต่ให้เป็นสิทธิขาดอยู่ที่องค์พระมหากษัตริย์ ซึ่งทางรัฐบาลจะไปแตะต้องอะไรไม่ได้ แต่สำหรับในเรื่องการเมืองของเราในถ้ากล่าวแล้วจะเห็นว่ามันไม่ทำตามความมุ่งหมายของรัฐธรรมนูญ สำหรับในการที่เราปกครองแบบประชาธิปไตย เราได้เห็นว่าการบริหารราชการแผ่นดินนั้นอยู่ที่รัฐบาล ซึ่งอันนี้ไม่ใช่ความประสงค์ของท่าน และข้าพเจ้าอยากจะยืนยันความประสงค์ของท่านว่าไม่ใช่มาตราไหนมาตราเดียวเท่านั้น คือไปเราจะต้องไปแก้อีกหลายมาตราทีเดียว

นายจง ใจภักดี : ข้าพเจ้าเป็นคนปรารถนาประนีประนอมเหมือนกัน ถ้าท่านเห็นอย่างนั้นข้าพเจ้าก็ขอให้ผ่านไป

ประธานสภาาร่างรัฐธรรมนูญ : ขอให้ผ่านไปทั้งข้อด้วยหรือ ผู้แปรญัตติไม่คิดใจขอให้ผ่านไปก็ได้ ถ้าไม่มีผู้ใดเห็นเป็นอย่างอื่นขอให้ผ่านไป บัดนี้ฉันนายจง ใจภักดีเสนอเป็นญัตติขึ้นมาเกี่ยวกับวิธีพิจารณาที่เราตกลงกันในฉันทก่อน ขอให้เดชาธิการ ๆ อ่าน

เลขาธิการสภาาร่างรัฐธรรมนูญ (เลขาธิการสภาฯ อ่าน) : เรียนท่านประธานสภาาร่างรัฐธรรมนูญ ข้าพเจ้าขอความกรุณาว่าในการอภิปรายการแปรญัตติร่างรัฐธรรมนูญต่อไปขอให้โปรดให้สมาชิกผู้แปรญัตติหน้า ๆ ได้อภิปรายได้โดยแจ่มแจ้งกระแต่ความอย่างน้อย ๓ หน้า ๓ ครั้ง และเปิดโอกาสให้สมาชิกอื่น ๆ อภิปรายสนับสนุนและคัดค้านได้อย่างทั่วถึง โดย

ขอความกรุณาอย่าให้ท่านสมาชิกผู้เกี่ยวข้องมีข้อขอให้ลงมติโดยกระชั้นหัน
เกินไป เพื่อการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญจะได้เป็นไปโดยรอบคอบถี่ถ้วน
โดยความนับถืออย่างสูง นายจาง ไจกักดี

หลวงประกอบนิติสาร (กรรมาธิการ) : ข้าพเจ้าอยากขอ
ทราบว่าท่านผู้เสนอญัตตินี้จะขอให้ที่ประชุมในตมคติตติช ซากสมาธิในการ
เสนอญัตตินี้จะเป็นการร้องเรียน เมื่อร้องเรียนแล้วที่ประชุมจะต้อง
วินิจฉัยอะไร และถ้าหากว่าเป็นการตติชตติชสมาธิแล้ว

นายจาง ไจกักดี : ความจริงข้าพเจ้าไม่ได้ทำหยาบประการใด
แต่ในการที่เสนอเช่นนี้ก็เป็นแต่เพียงเป็นการขอความกรุณาเท่านั้น

ประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ : ที่ข้าพเจ้าได้นำเสนอให้
เพราะว่าจะพึงเสียดสมาธิว่าคนอื่นจะเห็นเป็นอย่างไร และถ้าใครจะดูความข้อ
บังคับแล้ว จะเห็นโดยเด็ดขาดว่าเป็นการผิดข้อบังคับ เพราะไม่มีผู้รับรอง
ที่เสนอหนักเป็นคำร้องขอเท่านั้น ถ้าสมาธิคัดค้านแล้วก็ไม่เสนอได้ เพราะ
ผู้รับรองก็ไม่มี และถ้าท่านจะให้ถูกต้องก็ส่งเสนอขึ้นมาใหม่ ฉะนั้นพิจารณา
ไม่ได้ ต่อไปของ ม.จ. เฉลิมศรี จันทรพิท

ม.จ. เฉลิมศรี จันทรพิท : ท่านผู้เกี่ยวข้องทั้งหลายเหตุที่ข้าพเจ้า
ขอเสนอแปรญัตติขอแก้มาตรา ๗ ขึ้นมาใหม่ เนื่องจากมีวัตถุประสงค์แก้ไข
ข้อความในเรื่องกิจการของคณะรัฐมนตรี กิจการของคณะรัฐมนตรีในด้านซึ่ง
เป็นผลเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองจาก ระบอบกษัตริย์มาเป็นระบอบ
รัฐธรรมนูญ ในรัฐธรรมนูญนี้ข้าพเจ้าได้รับคำปรารภไม่ต้องด้วยหลักการ
จากพระเถระชั้นผู้ใหญ่ ก็อำนาจที่ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมแก่พระพุทธ
ศาสนาเสียให้เขารูปเดิม ซึ่งข้าพเจ้าเชื่อว่าท่านสมาชิกในสภานี้ย่อมจะทราบ
กันคือข้แต่ที่ว่าข้าพเจ้าไม่ใช่นักกฎหมายอะไร และได้ตรวจสอบเพียง ๒ วันเท่านั้น
เมื่อได้ตรวจสอบแล้วไม่เห็นปรากฏในร่าง ข้าพเจ้าจึงได้เสนอญัตติขึ้นมา
โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะยกขึ้นมาเพื่อให้ท่านได้อินิจฉัยแก้ไข ข้าพเจ้าไม่ได้มี

LIRT

วัตถุประสงค์ที่จะโต้แย้งในทางกฎหมาย ในเรื่องพระทศศาสนา^๕นั้นซึ่งจะเป็นความระมัดระวังเพื่อกันความสับสนนั้นจะเป็นเหตุทำให้เกิดความเสื่อมเสียได้อย่างหนึ่ง และความเสื่อมเสียนี้จะก่อให้เกิดผลจนร้ายกว่าการเมืองมากนักถ้าเมื่อว่าเราได้ตั้งไว้ และกรรมการจะได้ออกตามเคยข้าพเจ้าก็ขอถอน และถ้าเราจะยอมรับความจริง กันแต่ถ้าจะแก้ไขหรือจะยกเอาไปไว้ที่โทษข้าพเจ้าก็ยอมทั้งนั้น

หลวงประกอบนิติสาร (กรรมการ) : ข้าพเจ้าขอโต้เพื่อให้ท่านถอนข้อ เมื่อท่านว่า "เอกอัครศาสนูปถัมภ์" ก็คำหนึ่ง ที่ได้แก้ไขเมื่อกัน เหตุผลของข้าพเจ้าก็คือว่ารัฐธรรมนูญเรามีหลายฉบับด้วยกัน เอกอัครศาสนูปถัมภ์ ท่านเมื่อมาทำขึ้นใหม่ก็มีแต่คำว่า "อัคร" ไม่มีคำว่า "เอกอัคร" เราแก้คำได้ ถ้าจะเขียนในรัฐธรรมนูญว่าเอกอัครศาสนูปถัมภ์แล้ว ข้าพเจ้าเห็นว่าสมัยที่ของรัฐธรรมนูญก็จะต้องมี การตั้งเอกอัครศาสนูปถัมภ์ไม่ได้ ฉะนั้นถ้าพระมหากษัตริย์ทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภ์ก็แล้วก็มีตามรัฐธรรมนูญที่เขียนร่างมาไว้ซึ่ง ข้าพเจ้าก็เห็นว่าไม่มี ความหมายตรงกันอยู่แล้ว เพราะเรื่องข้อความที่เราเขียนไว้ นั้นมันจะตีความไปโดยปริยายหาได้ไม่ และคำว่า "พุทธศาสนา" ในรัฐธรรมนูญก็พอแล้ว ไม่จำเป็นต้องพุทธศาสนา และหลักของการเขียนนี้เราไม่ต้องเขียนให้หุ้มเพื่อยเกินไป และเมื่อเขียนแล้วก็จะตีความความได้ และสำหรับศาสนาอื่น ๆ นั้นเราไม่ต้องพูดถึง เพราะเหตุว่าเราได้ใช้รัฐธรรมนูญทำนองนี้มาตั้ง ๑๖ ปีแล้ว และก็เป็นที่ร่วมกันอยู่แล้วว่าทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภ์ ก็หมายความว่าต้องศาสนาอื่น ๆ ด้วย และก็ได้เห็นที่เขาใจกันอยู่แล้ว

ม.จ. เฉลิมศรี จันทรรักษ์ : ที่ข้าพเจ้าได้ชี้แจงเมื่อกัน ข้าพเจ้าขอรับรองว่าฉันเป็นใจความกันคนละเรื่องกันตลอดประกอบ ๆ ที่คำนั้นมา และเมื่อเป็นเช่นนั้นก็ตรงกับที่ข้าพเจ้าเสนอแล้ว เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าขอ

LIRT

ประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ : ผู้ประมุขคดีไม่คิดใจ ขอให้
งตแล้ว ถ้าผู้ใดไม่มีความเห็นเป็นอย่างอื่น ข้าพเจ้าขอได้ผ่านไป ผู้ประมุขคดี
คือไป นายหลุย คีรีวัต

นายหลุย คีรีวัต : ตามร่างรัฐธรรมนูญมาตรา ๗ อ้างว่า
พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะและทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก วรรคหลัง
ที่ว่าทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก อันนี้ท่านหมายความว่าทุก ๆ ศาสนาที่มีอยู่ใน
ประเทศไทย ท่านตามนัยแต่ถาวรทรงเป็นพุทธมามกะไม่มีเหตุผลโดยสัมคอรณัน
ถ้าเป็นการเวียน ของบุคคลในการ ถือศาสนา ซึ่งตามรัฐธรรมนูญ หมวด ๓
มาตรา ๖ บัญญัติว่าบุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการ เลื่อนนับถือศาสนา
คนไทยทั้งนับถือศาสนาเจ้าเช่น ฮินดู ทำให้จึงไม่ออกบทบัญญัติบังคับให้
พระมหากษัตริย์เป็นศาสนิกชนของศาสนาของเขา ทำให้จึงบังคับท่านให้เป็น
พุทธมามกะในเมื่อเราไม่ได้รับรองศาสนาพุทธเป็นศาสนาของชาติ การให้
แสดงเหตุผลในการที่ถืองบัญญัติเช่นเป็นการเบียดให้ดูพากษัตริย์จรรณึหลายทาง
ข้าพเจ้าจึงขอเพิ่มเติม เหตุผลแสดงว่าเพราะพระองค์ทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก
ในบวรพุทธศาสนา พระองค์จึงต้องเป็นพุทธมามกะตั้งแต่โบราณกาลมานับแต่
พุทธศาสนาเข้ามาในประเทศไทย พระมหากษัตริย์ทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก
เดิมมาและไม่มีวาระขระนิยมตั้งแต่ปี ๒๔๗๕ ขึ้นไป ได้มีรัฐธรรมนูญท่านอง
เดียว คือประเทศสยามได้รัฐธรรมนูญท่านองเดียวกับประเทศอังกฤษ คือมี
พระมหากษัตริย์ปกครองไม่ใช่ว่าไม่มี เราถือนอบนบธรรมเนียมกัทำกฎหมาย
เป็นรัฐธรรมนูญอนัน เพราะฉบับที่เราจะเขียนให้เหตุผลลงไปให้ชัดแจ้งก็
เท่ากับเขียนลงไปตามขนบธรรมเนียมประเพณี คือรัฐธรรมนูญที่เมืองไทย
เขียนเป็นลายลักษณ์อักษรลงไป แต่ประเพณีตามหนักเท่ากับพระราชบัญญัติ
จึงความมาประเทศอังกฤษ ถ้าเขียนเช่นเมื่อเทียบกับประเทศอังกฤษซึ่ง
รัฐธรรมนูญเป็นมรรยาทในทางปกครองเช่นเดียวกับเรา นับฉบับใดก็โดยว่า
พระมหากษัตริย์ร่วมพันแห่งด้วยต้องเป็นศาสนิกชน จะเป็นโรมันคาซอลก็

LIRT

ไม่ได้ และทั้งบัญญัติมาตั้งแต่ ค.ศ. ๑๗๓๐ แปลว่า ๒๔๗ ปีมาแล้ว และคง
 ใช้ข้อนี้ทุก ๆ ที่เขาไม่ได้มีรัฐธรรมนูญเขียนเอาไว้ ที่ข้าพเจ้ายกเอาเรื่องขึ้นมาพูด
 ก็เพราะจะแย้ง ท่านกรรมการฯ คนหนึ่ง ซึ่งข้าพเจ้านับถือในทางศีลธรรม และ
 ภูมิรู้ในทางการเมือง ในข้อที่ว่ากรรมการได้พิจารณาหนักหนาแล้วว่าถ้า
 เขียนลงไปว่าเป็นพุทธศาสนาคจะเป็นการกระทบกระเทือนจิตใจพวกศาสนิกชน
 อื่น ๆ ยกตัวอย่างเช่น ๔ จังหวัดในภาคใต้ที่กำเริบเสิบสานขึ้น ข้าพเจ้าขอ
 น้อมคำนับท่าน แต่มีข้อที่จะวินิจฉัยว่าเพราะพระพุทธรูปศาสนาหรือที่จะทำใ
 ให้กำเริบเสิบสานขึ้น ข้าพเจ้าเห็นว่าเกิดขึ้นจากการปกครองของเราซึ่งไม่เป็นที่
 พอใจของเขาหรือชาติศีลธรรมก็ไม่ทราบ แต่มันไม่เกี่ยวกับศาสนาเลย ที่มัน
 เกือบจริง ๆ นั้น มันเกี่ยวกับคนไม่มีศาสนาคือพวกคอมมิวนิสต์ ซึ่งเกิดขึ้นม
 ึ่งนอกเมืองและในเมืองและในตั้งเหล่านี้หาใช่ศาสนาไม่ ทั้งเป็นการทำลาย
 ความสงบ หาใช่ศาสนาหรืออะไรไม่ อย่างในภาคอีสานเราก็ได้ทราบกันแล้ว
 ไม่ใช่หรือว่าพวกคอมมิวนิสต์ได้ทำกันอพยพเข้ามาตั้ง ห่มสังข์ แสนโดยความ
 ยินยอมของพวกเราเป็นเหตุให้พวกนักการเมืองบางคนฉวยโอกาสขึ้น
 ข้าพเจ้าเห็นว่าไม่เกี่ยวกับพระศาสนาอะไรเลย มันก็เป็นศาสนาเดียวกันกับเรา
 คือศาสนาพุทธนั่นเอง เมื่อเราเร่ตักตั้งเมื่อตอนที่ปกครองโดยระบบ
 ดมบูรณาญาสิทธิราช มันเรามีพระมหากษัตริย์ซึ่งท่านเป็นผู้บำรุง
 พระพุทธรูปศาสนาโดยเบ็ดเตล็ดนั้น เหตุการณ์อย่างนั้นไม่มีเกิดขึ้นบ้าง ก็เช่น
 ในเรื่องฮัมมุดดาแควร์องบัตตานนั้น หรือว่าในเรื่องสัมปยุตต์บ้านนั้นก็เห็นว่า
 เชื้อกันไปในทางฮัมมิดาย ข้าพเจ้าเห็นว่าไม่เป็นการถูกต้อง เราบริบรองกันว
 ึ่งแต่เปลี่ยนการปกครองมาแล้ว ๑๖ ปี เราได้เขียนรัฐธรรมนูญใหม่แล้ว
 ๔ ฉบับ ฉบับที่ ๕ คือฉบับนี้ เสร็จแล้ว ๓ ปีเศษได้ ๓ ฉบับ ทั้งนี้
 เพราะอะไร เพราะรัฐธรรมนูญของเราไม่สมบูรณ์และมีกรรมบกพร่อง และที่
 เห็นว่าขาดอะไรทำให้ราษฎรไม่มีศีลธรรม ทำให้ศีลธรรมเสื่อม ในทาง
 ศีลธรรมมันหนักให้ปลูกฝัง เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้วข้าพเจ้ายังสงสัยว่าเหตุไฉน

พวกเขาจึงเอาเค้าโครงมาจากรัฐธรรมนูญปี ๒๔๗๕ หรือ ๗๖ อะไรต่างๆ ในเมื่อเรารู้แล้ว เขียนแต่อกทำไม่สำเร็จ ทั้งรัฐสภาเขาเห็นว่าควรจะมีหมวด ๑ เกี่ยวด้วยการศาสนา แต่เอาใครมีเสนอแล้วแต่รัฐสภาจะไม่ได้อภิปรายในตอนนั้น และกักตัวมาทางนั้นรัฐสภาจากตัวอภิปรายเฉพาะข้อความที่ว่าเพิ่มเติมว่าทรงเป็น "เอกอัครศาสนูปถัมภกในพระพุทธศาสนา" คำว่าความเป็น "เอก" หรือ "อัคร" นั้น รัฐสภาขอมอบให้กรรมาธิการท่านผู้ไป รัฐสภาไม่มีข้อข้อใจที่รัฐสภาขอเน้นคือว่า "ศาสนูปถัมภกในพระพุทธศาสนา" นี้ ถ้ากรรมาธิการจะตัดทิ้งเสียก็ไม่ได้สำคัญ ส่วนที่ว่าโดยเด็ดขาดนั้น รัฐสภาใช้คำไม่เหมาะ เพราะรัฐสภาหาไม่พบ เพราะไม่รู้กฎหมายหรือรัฐสภาไทยคือ ความข้อนี้รัฐสภาไม่เอียง เป็นความจำเป็นทำให้พระมหากษัตริย์ทรงมีพระราชอำนาจในพระพุทธศาสนาอย่างสูง เป็นศาสนูปถัมภกที่หนึ่งของเมืองไทย ในฐานะที่ท่านเป็นประมุขของประเทศ แต่ว่าอันนี้ไม่ใช่ผูกมัดแต่อย่างไร ขอให้เป็นใจความอย่างนั้นก็แล้วกัน ที่รัฐสภาขอจะให้เป็นที่หนึ่งของคนไทยในการบำรุงพระศาสนา นั้น รัฐสภามาระลึกถึงระบอบประชาธิปไตยเป็นประการสำคัญ คือว่าในระบอบประชาธิปไตยนั้นพลเมืองทุกคนย่อมมีสิทธิและเสรีในการเมือง ในการเดินทางเมืองต่อไปจะต้องแยกกันเป็นที่ก เป็นเหล่า เป็นคณะ เป็นพวกศาสนา เรียกว่าพรรคการเมือง และท่านจะต้องคอยตั้งกฎทางแห่งกฎหมาย เขาก็รองตำแหน่งการเมืองสำคัญๆ เช่นเป็นนายกรัฐมนตรี หรือคณะรัฐมนตรี ด้มาชิงตำแหน่งนี้ก็จะต้องแยกกันตั้งเจตจำนงก่อหอยคั้นแล้ว มีตามพรรคต่างๆ มีนโยบายการปกครอง การศาสนาไปตามส่วนของเขา ถ้าหากว่าเน้นคณะการเมืองที่ถือศาสนาทั้งกับห้ามมิให้ศาสนิกชนของเขาเสนอแต่โดยเด็ดขาด ก็ข้อความที่ไม่รวมศาสนาคนเป็นพวกนอกדתหรือมีชาติภูมิต่างนั้น พระพุทธศาสนาจะเป็นอย่างไรรัฐสภาขอเรียนถาม การที่เราจะไปบังคับให้ทุกคนตั้งถ้าว ซึ่งเขาถามว่าขณมาเป็นถึงนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีนั้น ชาติคือคือธรรมใน

คำสั่งของเขานั่นเราทำไม่ได้ เขาจะต้องประพฤติตาม เมื่อเช่นนั้นแล้วจะเป็น การตำหนิแก่คำสั่งนามา ก็การที่พระพุทธานุญาตคำสั่งนามาไปในอินเดีย ซึ่งท่าน ผู้หนึ่งว่าในอินเดียมีพุทธานุญาตคำสั่งนามา ข้าพเจ้าขอรับรองว่าไม่มีแล้ว เพราะเหตุ ความกับและนักการเมืองเข้าไปครอบงำและได้คำสั่งนาพุทธออก ก็ข้อนี้แหละ ประเทศไทย ไรก็ได้โปรดเห็นเหตุมาแต่เมื่อราว ๆ ๓๐ ปีก่อนนี้ประเทศฝรั่งเศส ยิ่งในเรื่องนี้ การที่เป็นไปโปรดเห็นเหตุมา เป็นคอมมูนิสต์ขึ้นมาอีกก็เห็นได้ จนทุกวันนี้ และต่อไปไม่อาจสงสัยว่านักการเมืองนั้นจะต้องไปอิงคำสั่งนามา พุทธใด และเวลานี้เรามาถึงกับขั้นแล้ว หากจะเป็นเพราะเหตุที่มันมีตัวสัก อยู่คนเดียว แต่ต่อไปใครจะรู้ว่าอาจจะมีการปฏิวัติคำสั่งนามา หรือจะเป็น พุทธใด ๆ ต่าง ๆ เช่นนี้ก็ขอให้พวกเราเป็นห้องพระพุทธานุญาตคำสั่งนามาบ้างเถอะ ใน เมืองฝรั่งเศสซึ่งเขานับถือคำสั่งนามาด้วยกันเขาก็ยังมีแยกกัน คณะหนึ่งเรียก ว่าโปรดเห็นเหตุ อีกคณะหนึ่งเรียกว่าโรมันคาทอลิกเดอาน นักเป็นข้อ พุทธ นาคิด ข้าพเจ้าจึงอยากจะให้เห็นง่าย ๆ เราด้วยกันมาแต่ในเรื่องนี้ ควรจะ เคารพแยกถวายให้พระมหากษัตริย์เป็นผู้กมหนาทักจะต้องดูแลพระพุทธาน ุคต่อไป

หลวงประกอบนิติสาร (กรรมาธิการ) : ในเรื่องคำแปรญัตติ ในมาตรา ๘ นี้ หากใช้ว่ากรรมาธิการจะโดยไม เราได้พิจารณาจนมาแล้ว ทุกแห่งทุกม ถูกแล้วตั้งท่านใดอภิปรายมา ถึงกระนั้นก็เสียใจที่ยังไม่มี ใครเห็นพ้องด้วย อาจจะมีเหตุขัดแย้งกันแต่ไรแจกร่างโดยที่อภิปราย มาด้วย ข้าพเจ้าจะได้ตอบกับท่านทุกวรรคทุกตอนก็จะเป็นการเสียเวลา โดยไรเหตุ แต่ในเรื่องเอกฉันท์ได้ตอบไปแล้ว ทนข้อข้ออยู่ก็คิดว่า สักขานนี้หมายความว่าอะไร มันเกือบจะตรงกับคำว่า แบนโซลุต มัน เป็นการทำให้ตายตัวไว้รัฐธรรมนูญทั้งฉบับ มันเป็นการทำให้รัฐธรรมนูญ เพราะเราถว้พระราชาอำนาจ ๓ พระราชาอำนาจแก่พระมหากษัตริย์ พระ มหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจนิติบัญญัติทางสภาฯ อำนาจบริหารบัญญัติทาง

LIART

รัฐบาลและอำนาจตุลาการทางศาล ก็เป็นไปตามทำนองนั้นที่ท่านอภิปราย
แล้ว ก็จำเป็นต้องมีอำนาจที่ ๔ อีก คือทรงไว้ใช้อำนาจทางศาสนา
ทาง.....อะไร ๆ ก็แล้วแต่ เช่นนักเลื่อมรูปของรัฐธรรมนูญไป แต่ถ้า
ไม่เต็มคังว่า การแปรญัตติของท่านนักหาสมประสงค์ไม่ เพราะไม่มี
ความหมายอะไร คำว่า โดยดีที่ข้าพเจ้าจะต้องเน้นความให้มาก ข้าพเจ้า
จะเล่าให้ฟัง มีเรื่องอันแท้จริงเกิดขึ้นมาแล้ว กล่าวคือหม่อมท้าวกรมราช
วิทยาลัยซึ่งอยู่ในพระบรมราชูปถัมภ์ มีความจำเป็นเกี่ยวกับการศึกษา
ทรัพย์สินของหม่อมท้าวกรมราชวิทยาลัย ได้ร้องขอไปยังสำนักพระราชวังแต่ก็
ไม่สำเร็จ โดยได้รับคำตอบว่าพระมหากษัตริย์เป็นผู้อุปถัมภ์ ถ้าท่านไม่
อนุมัติก็ทำไม่ได้ ถ้าได้สิทธิขาดแล้วยังส่งตรงถึงท่านมากจนกว่าจะเป็นขอ
ซึ่งเกี่ยวกับศาสนาก็จะก่อให้เกิดความยากลำบาก เพราะสิทธิขาดก็แปลว่า
เอมิโซลต ในประการที่ส่ง กรมราชการก็เห็นพ้องด้วยในฐานะที่เป็น
ศาสนของประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศไทยอันแท้จริงก็คือ ควรจะได้
รับความคุ้มครอง ให้มีโครมทำอายุให้ศูนย์หาย แต่ที่ว่าพระมหากษัตริย์
ทรงเป็นพุทธนามภคินั้น กรมราชการก็ตั้งสงสัยว่าเป็นหลักประกันเพียงพอ
แล้วที่จะให้พระพุทธรูปศาสนายืนอยู่ในประเทศไทย คำอภิปรายของท่าน
แย้งที่ว่าตนเองในข้อที่ว่าทำไมไม่เปิดโอกาสให้หม่อมเจ้าสงวน ทำไมไม่บังคับ
ว่าพระมหากษัตริย์จะต้องทรง เป็นพุทธนามภคินั้น ควรจะเปิดโอกาสให้ท่าน
หม่อมเจ้าสงวนอื่น ในคำแปรญัตติของท่านก็น่าจะพูดว่าพระมหากษัตริย์ทรงเป็น
พุทธนามภคินั้นท่านเองเคยดนมประเทศที่เขานับถือ ศาสนาไหน เขาก็บัญญัติได้
เหมือนกัน เพราะว่าศาสนานี้เป็นศาสนาที่ชนหมู่มากนับถือดังนั้นควรจะได้รับ
ความคุ้มครอง เช่นประเทศเบเนดิกเซียม เขาก็บัญญัติได้เหมือนกัน ไม่แค่
แต่นักศาสนิกอื่น สมควรจะได้รับความคุ้มครอง เขาก็บัญญัติเช่นเดียวกัน
คำแปรญัตติของท่านว่าพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธนามภคินั้น ต่างกันแต่เพียง

ถ้าให้พระมหากษัตริย์เป็นเอกอัครศาสนูปถัมภกของพระพุทธศาสนา ส่วน
ศาสนานอื่นเป็นแต่เพียงจำให้พระมหากษัตริย์เป็นแต่เพียงศาสนูปถัมภกเท่านั้น
ฐานะพระมหากษัตริย์มี ๒ ฐานะ คืออุปถัมภกทั้งศาสนาต่าง ๆ ไม่เท่ากัน
ดำรงตำแหน่ง เพราะเหตุ เช่นเดียวกันนี้ มีการแยกบุคคลคนเดียวเป็น ๒ ฐานะ
แต่ก็เชื่อว่า ทรงเป็นศาสนูปถัมภกเฉย ๆ เช่นนั้นก็หมายความว่า ท่านทรง
อุปถัมภกเท่ากันหมด ไม่มีความต่ำเตี้ยนี้แหละทรงทศพิธราชธรรมอย่าง
สมบูรณ์ก็ต้องการ

นายเกษม บุญศรี : ถ้าหากว่าเราได้คือจัดการเขียนรัฐธรรมนูญ
ญูญกตณะกรรมาธิการได้เสนอข้อเสนานี้จะยอมที่จะว่าจะยอมให้ ประอบ
กับคำอธิบายของกรรมาธิการดีกว่า พระมหากษัตริย์นี้เป็นพุทธมามกะ
อยู่แล้ว และก็ในข้อความต่อไปที่ว่าทรงเป็นเอกอัครศาสนูปถัมภกนั้นถ้าหมาย
ความว่าอุปถัมภกทั้งศาสนา นี้ตามคำอธิบายของกรรมาธิการ เมื่อเป็น
เช่นนี้โดยคำที่บัญญัติถึง ๓ ก็ได้พูดมาแล้วนั้นก็เป็นการบัญญัติอธิบายความ
ออกไปให้ชัดแจ้งยิ่งขึ้นเท่านั้น ไม่มีความหมายแตกต่างออกไปจากกรรมา
ธิการได้อธิบายให้ฟัง มีเรื่องทกรรมาธิการได้พูดขึ้นว่า ถ้าเดิมคำว่าสัตหิชา
ลงไปอีกซึ่งที่จริงก็ไม่น่าจะเดิม แต่กรรมาธิการได้พูดว่าถ้าเดิมคำว่าสัตหิ
ชาลงไปอีกจะเป็นเรื่องที่จะต้องใช้อำนาจทางหนึ่งทางใด โดยยกเอาเรื่อง
ของมหามกุฏราชวิทยาลัยขึ้นมาเป็นตัวอย่างว่า มหามกุฏราชวิทยาลัยนี้
อยู่ในพระบรมราชูปถัมภ์ เมื่อจะดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดก็ต้องได้รับ
พระบรมราชูปถัมภ์เสียก่อน กรรมาธิการว่าถ้าเดิมคำว่าสัตหิชาลงไป ก็เป็น
เป็นอันว่าพระมหากษัตริย์ทำได้คนเดียว ความจริงที่ฉันนี้จะเดิมหรือไม่
ก็เป็นสัตหิชา เป็นพระราชอำนาจโดยสัตหิชาอยู่แล้ว เพราะอยู่ในพระ
บรมราชูปถัมภ์ ไม่เกี่ยวกับฉันนี้ จะพระราชอำนาจอย่างใดสำหรับใน
กรณีนั้นก็เหมือนปฏิบัติตามได้คนเดียว ในกรณีนั้นถึงแม้จะไม่มีความสัตหิชา
ก็ได้แต่เดิมนั้นเอง ถ้าหากว่าเดิมคำว่า เอก ลงไป อันเป็น เอกอัครศาสนา

ปกติปกติ ท่านอธิบายในทางกฎหมายเกี่ยวกับกรตั้งทศในประเทศต่าง ๆ
 ว่าเป็นสั้น คือว่าอักษรราชทูตนั้นสั้นหนึ่ง เอกอักษรราชทูตนั้นสั้นหนึ่ง นั่นเป็น
 คำที่เราพยายามในทางกฎหมาย แต่คำภาษาที่เราเขียนลงที่นั่นว่าไว้ที่จะไร
 เป็นราชาศัพท์ของพระมหากษัตริย์ในรัฐธรรมนูญแล้ว คำว่า เอก ไม่มี
 ความหมายเป็นอย่างอื่นนอกจากทำให้ดังดังด้วยชนเท่านั้น เป็นโยฟีน
 ในทางภาษาเท่านั้นสำหรับ ในที่นี้ไม่มีความหมายอะไร ด้วยเหตุนี้ถ้าอธิบายตาม
 วิจัยเขียนของกรมราชทูตนั้นจะได้แก่ไขบทแปรญัตติซึ่งข้าพเจ้าได้เห็นด้วยตาม
 นั้น เพราะถ้าไม่มีความหมายเป็นอย่างอื่นนอกจากขยายความหมายเดิม
 เท่านั้นเอง ด้วยเหตุนี้เมื่อที่ประชุมจะรับหลักการถ้าเป็นเช่นนี้จะต้องแก้ด้วย
 คำว่าร่างเป็นบางคำเพื่อให้เหมาะสมกัน ในมาตรา

ขุนประเสริฐศุภมาศตรา : ข้าพเจ้าคิดเหมือนว่าระเบียบทั้งหมด
 ฝ่ายในการอ่านกฎหมายฉบับนี้ ก็จะมากก็บรรยายทั้งสองข้างไม่ได้ หน้าที่คือ
 สนับสนุนผู้แปรญัตติ

ประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ : ไม่ใช่ทั้งหมดต้องฝ่าย คือสนับสนุน
 สนับสนุน ผู้แปรญัตติที่เข้ามาอีกต้องมากสนับสนุน เพราะฉะนั้นท่านก็ต้องกำหนด
 สนับสนุนคำแปรญัตติที่ว่าควรระดมพระมหากษัตริย์

ขุนประเสริฐศุภมาศตรา : ข้าพเจ้ากำหนดระดับสนับสนุนอย่างเดิม
 แต่ว่าในเหตุผลก็ต้องอธิบายใหม่เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ ข้าพเจ้าคิดว่า
 แล้วมาตรา ๕-๖-๗-๘ นั้นเป็นท่านของว่า เพื่อให้พระมหากษัตริย์มีฐานะ
 เป็นกลางเสมอ เพราะเหตุว่า เรื่องของคณะสงฆ์นั้นกฎหมายปกครองคณะ
 สงฆ์อยู่แต่ประการหนึ่ง แต่ยังมีกระทรวงศึกษาที่มีอยู่แต่เป็นเรื่องของ
 ฝ่ายบริหาร เป็นสิ่งที่จะต้องพระเกียรติให้ไว้แต่ถ้ามีภาวะอย่างไรก็ได้
 อย่างนี้เป็นขอบเขตแล้ว เพราะเหตุว่าในเรื่องคำสดนั้น ในต่างประเทศ
 ถ้าไปพบกับรัฐมากแล้ว มันเคยมีถึงความสำคัญต่อพระกรการเนื่องใช้ชื่อ
 คำสดนั้น ข้าพเจ้าจึงเห็นด้วยกับร่างของกรมราชทูต

นายอง โลกศักดิ์ : แม้ว่าข้าพเจ้าจะยินยอมในญัตติของข้าพเจ้า
แล้ว ข้าพเจ้ายังสนับสนุนสมาชิกผู้มีเกียรติ การที่ทางกรรมาธิการได้อธิบาย
มาเป็นอย่างดี การที่จะได้คำว่า "สิทธิขาด" ดังไปนั้น จะทำให้เกิดอำนาจ
หลายอย่างนั้น ความจริงไม่ใช่เรื่องนั้น ท่านได้ใส่ในรัฐธรรมนูญไปหลาย
แห่งหลายมาตราว่าพระมหากษัตริย์ทรงตั้งองคมนตรีได้ พระมหากษัตริย์
ทรงเลือกองคมนตรีได้และทรงให้ออกได้โดยพระราชอัชฌาศัย นี่สิสิทธิขาด
เหมือนกัน แต่การกระทำก่อนเดิยวกัน เวลาท่านไม่ยอมกับองคมนตรีจะเป็น
อำนาจใส่ตั้งอะไรเกินไปเช่นนี้ข้าพเจ้าก็ขอคัดค้านท่านเหมือนกัน เราจะมีอะไร
ที่จะพูดค้านกันเหมือนกัน ยกเว้นในแง่สรุปรวมประมุขกันไว้ก็ควรจะ
ปรามประมุข ท่านจะถือว่าหัวข้อมองของท่านเช่นเคยก็พินันไม่ได้ ข้าพเจ้า
เห็นว่าไม่เกิดเสียหายอะไรที่จะได้ ก็อาจจะมีคนอื่นที่เป็นอย่างเหมือนกัน
และในการที่จะใส่ลงไป การที่จะเกิดสงครามแปรศัสมิตก จะไปได้อย่างไรกัน
ละมองพลาดไปแต่อย่างใดจะส่งปรามความความเห็นของข้าพเจ้าเป็นอย่างนี้

นายเทพ โชติพันธุ์ : เมื่อนักฎกในมาตรา ๑๕ ๒ คนแล้ว
ญัตติคนที่ ๓ หม่อมเจ้าเฉลิมศรี ทรงต่อคนที่แปรญัตติคน และคนที่ ๓ นี้
เหมือนกัน คือความคำว่า "เอกอัคร" ได้เข้าไปแล้วมีคำว่าสิทธิขาดแล้ว
ก็ทรงเป็นอัครคำส่งปลกภก ก็มาตราอื่นก็ได้ความอย่างเดียวกันทั้ง ๓ คน
เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าว่าส่งคนนั้นไป แล้วคนที่ ๓ ก็จะมีอภิปรายใหม่
แล้วในเรื่องของกรรมาธิการ คำว่าเป็นพุทธมามกะนั้นก็หมายความว่าโดย
ในปี ๒๕๑๕ เรื่องเดิมนั้นเหมือนกัน คือหมายความว่าองค์การให้พระมหาก
ษัตริย์นั้นทรงอุปถัมภ์ค้ำชูหาพหอน เป็นวัตถุประสงค์ประสงค์แท้จริง แต่เรา
เขียนว่าให้เป็นพุทธมามกะแล้วก็ค้ำชูอันนั้นเป็นคำส่งปลกภกก็ได้ความว่า
คือมีารุงค้ำชูหาพหอนเช่นเดียวกันนี้ก็ได้ความทรงประสงค์อย่างเหมือนกัน ข้าพเจ้า
ขอแจ้งให้สมาชิกทราบดังนี้

คำสนทนาจะหย่อนเบาจนไปหนักไปเบาไม่ได้ เพราะว่าคุณจะส่งไปยังดีทีชวคอยู่ กับมีมหาเถรสมาคมคำว่า “ต้อง” ที่เราคัดออกไปก็เพราะเหตุผลดังกล่าว มาแล้ว

ประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ : คือคำว่า “ต้อง” ถัดคัดออก อีกโดยเข้าใจว่าทรงเป็นพุทธมามกะ เป็นแค่กรปรากฏอยู่ในคำไม่กี่คำเป็น ต้องมี “ต้อง” ทรงเป็นด้วยในตัวแต่ยังไม่เห็นจำเป็นที่ท่านคิดใจส่งสัตถกรรมาธิการกษณะแล้ว เรื่องที่ว่าจะต้องการให้ใช้ว่าต้องเป็นพุทธมามกะอย่างนั้นหรือ

นายเกษม บุญศรี : ข้าพเจ้าขอประทานโทษที่ประหม่น ทกรรมาธิการบ่นว่าเราจากจาก คือว่าเรื่องภาษานี้มันก็เรื่องตัวหนึ่งคือ มันก็ต้องทำกันบ้างเท่าที่เห็นอย่างนั้น ไม่ใช่ว่าจะมาถกถึงจากให้เสียเวลาเลย อย่างที่กรรมาธิการบ่นเมื่อตะกี้ว่าใส่คำว่า “ต้อง” แล้วก็ทราให้ข้อความไม่ชัดเจนให้มีความหมายผิดไป ความประสงค์เดิมเราบังคับไว้ว่าคนที่มาเป็นเพราะเจ้านั้นมันจะต้องเป็นพุทธมามกะ และเท่าที่กรรมาธิการได้อธิบายเมื่อสักครู่ก็ว่าต้องขวนมาทุกที่ แต่ดูเขียนใหม่ กรรมาธิการมุ่งแต่เพียงว่าให้เป็นคำปรากฏ ข้าพเจ้าไม่เอา แต่เพราะเหตุว่า “ต้อง” ไม่ส่งตลอดขึ้น ความหมายผิดกันเป็นคนละความทีเดียว ถ้าหากทางภาษาและอีกอย่างหนึ่ง ท่านอ้างว่าการที่เป็นพระมหากษัตริย์ ต้องเป็นหน่อพุทธางกูร ๆ เป็นตำแหน่ง ไม่ใช่ทุกคนจะต้องเป็นเช่นนั้น ไม่ใช่ว่าเจ้านายทุกองค์ก็จะต้องออกมาจะเป็นหน่อพุทธางกูร จะเป็นได้ก็ต้องทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ต่างหาก ความจริงมันเป็นเช่นนั้น และที่ท่านอภิปรายคลาดเคลื่อน ท่านอภิปรายเมื่อครั้งก่อนในพิธีอภิศวรรคณณะสงฆ์เมื่อ ๓๐ ปีนั้น ถ้าท่านอภิปรายมันคลาดเคลื่อนอยู่อย่างนั้นด้วยข้อเท็จจริงในปัจจุบันนี้ไม่ใช่เป็นเช่นนั้น มันมีหลายประเด็น แต่ว่ากรรมาธิการคัดโดยเหตุว่าต้องการประกาศให้ทราบโดยไม่ต้อง มีคนบังคับ แล้วคือข้าพเจ้าไม่เอา แต่ว่ามันมีกฎหมายแต่ยี่สิบภาคในการว่าคนส่วนนี้ด้วย พระเจ้าแผ่นดินก็มีบอกไว้เหมือนกัน บอกว่าถ้าไม่จำเป็นจะเป็นพุทธมามกะ

LIRT

และอุปถัมภ์พระพุทธศาสนาได้แล้วก็ไม่ได้ ถ้าได้ "ต้อง" เข้ามา ข้อ
ความที่บริษัทกับสมาคมต้นบัตินอกมณฑลเขี้ยวบาดนั้น นั้นขอเท็จจริงมีเช่นนี้

ประธานสภาาร่างรัฐธรรมนูญ : คำว่า "ต้อง" นั้นข้าพเจ้าต้อง
ขอโทษที่จริงก็รู้สึกเห็นใจยากใหม่ขึ้น กรมการกรรบทเห็นด้วย ข้าพเจ้าก็
เห็นว่าจะได้หรือไม่ได้ก็ผิดกันทีเดียว แต่ความจำเป็นที่จะต้องรักษาข้อ
บังคับโดยเคร่งครัด ข้าพเจ้าเสียใจที่ไม่มีผู้ใดแปรจะต้องเติม คำว่า "ต้อง"
ในร่างนี้เลย ถ้าผิดกันอย่างเด็ดขาดแล้ว เราจะมาพิจารณาอีกคำว่าการ
หรือ ไม่ต้อง ไม่ได้เป็นเรื่อง ต่อรองกัน ข้าพเจ้าถือว่าเป็นการ ทารุกับ
กรมการกรรมา แต่กรมการกรรมาเห็นว่าท่านพอแล้ว เพราะฉะนั้นเป็นอันว่าเรา
จะพูดกันไม่ได้จะเสนอเป็นญัตติไม่ได้ไม่มีคำแปรญัตตินักเป็นอันตกลง ทน
ก็ไม่มีผู้ใดจะอภิปรายต่อไป

นายเกษม บุญศรี : ข้าพเจ้าพูดนั้น ข้าพเจ้าตาม ขอให้กรม
การกรรมาแจ้งท่านนี้

ประธานสภาาร่างรัฐธรรมนูญ : ไม่ได้เกี่ยวกับอภิปราย

นายจง ใจภักดี : ยังมีข้อคิดเกี่ยวกับข้อใจ คือเรื่องสิทธิขาด
นั้นท่านบอกว่าจะได้ไม่ได้ เพราะว่าจะมีพระเจ้าแผ่นดินที่มีอำนาจเกินไป
ที่จริงอำนาจอันนี้เป็นของปวงชน ที่ไหน ๆ เขาก็มีสิทธิขาดกันทั้งนี้เราจะ
อุปถัมภ์ศาสนาอะไรก็ได้ อำนาจอุปถัมภ์นั้นก็เหมือนข้าพเจ้ามีสิทธิขาดที่จะ
ถวายทรัพย์สินแก่วัด แม้พระมหากษัตริย์ก็เหมือนกัน จะอุปถัมภ์พุทธศาสนา
หรือศาสนาใด ๆ โดยสิทธิขาดก็ทำได้ ทำไมไปห้ามท่าน นั้นข้าพเจ้าสงสัย
ไปรคอธิบาย

ประธานสภาาร่างรัฐธรรมนูญ : ไม่มีผู้ใดอภิปรายต่อไปแล้ว
ข้าพเจ้าขอเสนอให้ลงมติ ผู้ใดเห็นว่าควรจะแก้ตามผู้เสนอแปรญัตติ โปรด
ชี้แจง

มีสมาชิกยกมือ ๑ คน

ผู้ใดไม่เห็นด้วยโปรดข่มขืน
มีสมาชิกรวม ๑๗ คน
เมื่อเห็นว่าทำได้ตามร่างกรรมาธิการ ต่อไปมาตรา ๗-๘-๑๐ ไม่
ผู้แปรญัตติ

๑๕.๐๕ น.

เลขาธิการสภาเร่งรัฐธรรมนุญ : (กรรมาธิการ) มาตรา ๗
มาตรา ๘ และมาตรา ๑๐ ไม่ผู้แปรญัตติ มาตรา ๑๐ ทวิ มีผู้แปรญัตติคือ
คุณหญิง กิ่งวดี

นายหลุย กิ่งวดี : ตามที่ข้าพเจ้าได้ขอเพิ่มเติมมาตรา ๑๐ ทวิ
ตามที่แปรญัตติของข้าพเจ้าที่วามตรา ๑๐ นั้นมีความว่าพระมหากษัตริย์ทรง
ใช้อำนาจของปวงชนชาวไทยโดยประจักษ์ ประกาศกระแสพระบรมราช-
โองการให้มีการลงคะแนนเสียงของประชาชนทั่วประเทศ ในกรณีที่สำคัญ
และทรงพระราชดำริเห็นสมควร และการประกาศกระแสพระบรมราช-
โองการนั้นให้อนุโลมตามที่กล่าวไว้ในมาตรา ๑๐๕ ทำไม ข้าพเจ้าจึงเสนอ
เช่นนี้ เพราะเหตุว่าในเรื่องนี้ได้คัดถกเถียงกันมาในที่ประชุมสภาแล้วหลายวัน
แล้วที่ประชุมก็ได้ลงมติให้มขืนไว้ในรัฐธรรมนูญ ดังปรากฏตามรายงาน
การประชุมครั้งที่ ๓๗ ลงวันที่ ๒๗ กันยายน ๒๕๕๐ นั้น แต่ในร่างหาญไม่
ด่อนที่กล่าวไว้ในมาตรา ๑๐๕ เป็นข้อถกเถียงไม่ตรงกัน มาตรา ๑๐๕ ซึ่ง
ได้หมอบ ๑๐ เกี่ยวกับการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ซึ่งพระราชบัญญัติ
ต่าง ๆ ซึ่งได้บัญญัติว่าต้องมาจากสภาผู้แทนหรือคณะรัฐมนตรีหรือผู้ขาดนั้นเสนอ
มาเป็นลำดับ และตามที่ ประชุมได้ตกลงกันนั้นได้บัญญัติว่าให้พระมหา
อัฐคัยทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจใน ศาสนาประกาศกระแสพระบรมราช โองการให้
มีคะแนนเสียงของประชาชนทั่วไปในกรณีที่สำคัญตามพระราชอำนาจใน
การอภิปรายเรื่องนั้น ได้ถกเถียงกันมากมายนานที่สภาประธานาตงประเด็นอำนาจควรตั้ง

LIRT

เรื่องให้ประธาน กรรมาธิการพิจารณาหรือควร มีประชามติว่าควรจะมีหรือ
 ไม่มี หรือควรวินิจฉัยในที่ประชุมว่าควรจะมีประชามติหรือไม่ ที่ประชุมได้
 ลงมติวินิจฉัยในที่ประชุมว่าควรจะมีประชามติ และได้มีการขอให้ประธานฯ ลง
 ประเด็นขึ้น ในวาระการประชุม ให้พระมหากษัตริย์ทรงมีอำนาจประกาศกระแสพระ
 บรมราชโองการ ให้มีการลงคะแนนเสียงของประชาชนทั่ว ประเทศเป็นประสา
 มติหรือไม่ ทั้งนี้เพราะข้อสำคัญและไม่เกี่ยวกับกรรมาธิการซึ่งร่างพระราชบัญญัติ
 ซึ่งที่ประชุมลงมติ ไปแล้วซึ่งที่ประชุมสภาได้ลงมติ ให้พระมหากษัตริย์ทรงมี
 พระราชอำนาจที่จะประกาศกระแสพระบรมราชโองการ ให้มีการลงคะแนน
 เสียงของประชาชนทั่วประเทศและส่วนในเรื่องคำว่า “ถ” นั้น ที่ได้กล่าว
 แล้ว และข้าพเจ้าจำไม่ผิดว่าให้เป็นไปตามพระราชอำนาจไม่ใช่มีการบังคับ
 และเมื่อเราได้ตกลงกันเด็ดขาดแล้ว จะมากก่อกองตั้งกระเนงกันอีก
 ข้าพเจ้าเห็นว่าไม่สมควรด้วยหลักการ ชอบที่จะลงไว้ในที่ประชุมตกลงโดย
 มติของอภิปรายปัญหาข้อนี้ และขอแสดงเป็นแนวความคิดว่าข้อนี้เป็นกรรมา
 ติมาตรา ๖๖ โดยขอยกตัวอย่างที่เกิดขึ้นในประเทศเบลเยียมซึ่งเขามี
 รัฐธรรมนูญและพระมหากษัตริย์อย่างเรา มีหนังสือพิมพ์ลิเบอรัลตีพิมพ์
 ลงวันอาทิตย์ที่ ๒๘ เดือนที่แล้วมาลงข่าวโทรเลขจากกรุง แบลตันซึ่งเป็นเมือง
 หาดของเบลเยียมว่า เมื่อคืนก่อนนี้สภาซึ่งแต่ได้มีการอภิปรายไปรมติถัก
 การในการที่ให้มีผู้ขอเสนอญัตติขึ้นเกี่ยวกับในการที่พระเจ้าเลียวโปลด์ ถัด
 ไปทรงพระราชทานพระราชประสงค์ของประชามติโดยจะเสนอขอเสียงของสภา
 ซัดสภาซึ่งแต่ได้ ๗๓ ต่อ ๗๓ เท่ากัน และได้มีการถกเถียงกันอย่างรุนแรง
 ในสภาซึ่งแต่ถึงกับสภาซึ่งแต่ขึ้นคือ บารอนเคออดอว์ซึ่งเป็นสมาชิก
 พรรคคอมมิวนิสต์และถึงกับให้ออกไปข้างระกันนอกที่ประชุมสภา แต่ในที่สุด
 ก็ขอโทษกัน เสียงที่สนับสนุนความประสงค์ของพระเจ้าเลียวโปลด์ ก็มีพรรค
 ไปแต่ต้นคณะเดียว ความประสงค์ของพวกคอมมิวนิสต์ก็ขอว่าต้องการ

ที่จะให้พระองค์ทรงส่งราชสมบัตินี้ให้แก่พระราชโอรส และพวกคอมมิวนิสต์
นั้นได้คัดค้านการเป็นพระเจ้าแผ่นดินของพระเลอวโปลซึ่งเรื่องนี้ได้แสดงกัมนาค์
หนึ่งแล้วว่าเมื่อหลังสงครามที่แล้วมาว่าราชรัฐ ส่วนหนึ่งได้เตือนให้พระองค์ทรง
หนีไปกับรัฐบาลเมือกองทัพแตกแล้ว แทนที่พระองค์จะหนีไปกับรัฐบาลไป
ประเทศอังกฤษ พระองค์กลับไปยอมจำนนกับเยอรมัน

ประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ : ขอให้รวบรวมข้อซักถาม

นายหลุยส์ คีร์วตี : ก็คือมีอยู่บ้างที่ประชุมได้ลงมติไปแล้วทำไม
กรรมการจึงไม่ลง

ประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ : กรรมการชี้แจง

พระยาอรรถการวิสิมพันธ์ : (กรรมการ) ตามที่สมาชิกได้
อภิปรายเมื่อก่อนว่าที่ประชุมได้ลงมติไปแล้ว แล้วทำไมกรรมการไม่ทำ
ตามมติของสภา บัญหาก็มีว่า บัญหาว่ากรรมการนั้นได้ทำตามมติของ
สภาหรือไม่ ในข้อนี้ข้าพเจ้าขอขอร้องให้สภาพิจารณาเพราะเป็นมติ
เกี่ยวกับของกรรมการและในรายงานการประชุมสภาครั้งที่ ๑๗ ดังที่ท่านได้
อ้างมานั้น ที่ประชุมได้ลงมติไปว่าให้มอบให้กรรมการไปร่างว่าพระมหากษัตริย์
ทรงอำนาจขอประชามติได้ แต่ตามรายงานการประชุมครั้งที่ ๑๗
ที่ท่านอ่านเมื่อก่อนเป็นรายงานการประชุมย่อ และในเรื่องนี้ข้าพเจ้าได้
และมีเรื่องที่น่าสนใจที่พูดในรายงานได้โดยละเอียด คือในเรื่องนี้มันมีนัก
มีจำนวนหลายคนได้สนับสนุนให้มีการขอประชามติ และข้าพเจ้าเองได้เป็น
ผู้พูดก่อนว่าในเรื่องการประชามตินั้น ที่เราจะไปบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ
เป็นการอ้างว่าพระมหากษัตริย์มีอำนาจที่จะขอประชามติโดยกรณีใดกรณีหนึ่ง
โดยไม่ได้รับไว้แต่ต่อไปจะเป็นการลำบากและจะเป็นอันตรายมาก ข้าพเจ้า
ขอยกตัวอย่างเช่นในกรณีที่ประชุมร้องขอให้พระมหากษัตริย์มีประชามติ
ในกรณีที่ไม่เห็นด้วยนั้น ในกรณีเช่นนี้จะทำให้พระองค์อยู่ฐานะที่ลำบาก
เพราะฉะนั้นในการเขียนรัฐธรรมนูญท่านประธานจึงได้ขอให้สมาชิกในสภา

LIERT

ให้พิจารณาว่าจะมีอะไรบางที่เรากำลังเขียนไว้ หรือเราเพิ่งคิดขึ้นมาเหมือนกัน และในที่สุดที่ประชุมก็ได้พิจารณาในปัญหาข้อแรกก่อนว่าควรจะมีประชามติหรือไม่ ที่ประชุมได้ตกลงว่าควรจะมีและเมื่อที่ประชุมได้ลงมติไปแล้ว และข้าพเจ้าก็ได้เสนอญัตติขึ้นเพื่อให้ที่ประชุมพิจารณาเช่นกัน เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าขอให้ท่านได้พิจารณาว่ารายงานก่อน เป็นรายงานที่สำนักงานได้ลงมติว่ามีกรณีใดบ้าง และต่อจากญัตติของข้าพเจ้าก็มีสมาชิกหนึ่งหรือสองคนออกมาคัดค้านด้วย เราได้ขอเสนอญัตติขึ้นขึ้นมาว่าจะมีอะไรบ้าง ขอมอบให้กรรมาธิการไปพิจารณาและในที่สุดท่านประธานจึงได้ถามความเห็นของที่ประชุมโดยขอเดชะได้ใจได้ว่าดังนี้ และรายงานการประชุมครั้งนั้นได้รับรองแต่ว่าตกต้อง มีว่าดังนี้ “ประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญมีปัญหาอยู่อย่างเดียวกันเรื่องที่ว่ามีอย่างไรบ้าง เรื่องนั้นมอบให้กรรมาธิการไป ซึ่งผู้ใดเห็นว่าควรมอบให้กรรมาธิการไปโปรดอนุมัติขึ้น มีสมาชิกมีชื่อ ๒๓ คน ประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ ผู้ใดไม่เห็นด้วยโปรดยกมือขึ้น มีสมาชิกยกมือ ๕ คน” นักทนายความว่าสำนักงานได้ลงมติว่ามีเรื่องอะไรบางที่เขียนไว้ในรัฐธรรมนูญก็มอบให้กรรมาธิการ ไปพิจารณาและสำหรับมาตรา ๖๕ นั้นกรรมาธิการได้ร่างมาแล้วแต่ก็ปรากฏว่ากรรมาธิการ ได้ปฏิบัติตามมติของที่ประชุมทุกประการ กรรมาธิการได้ไปพิจารณาแต่มีอะไรบางและเมื่อพิจารณาได้ครบองค์แล้วกรรมาธิการเห็นว่าเรื่องที่ขอให้มีประชามติ ๔ กรณีที่สมควร คือกรณีหนึ่งเป็นกรณีที่จะมีคิดแบ่งแยกเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครอง อีกกรณีหนึ่ง คือแบ่งแยกราชอาณาจักร อีกกรณีหนึ่งคือลดพระราชอำนาจ อีกกรณีหนึ่งที่เป็นกรณีที่ ๔ คือลบสิทธิเสรีภาพของประชาชน นักกรรมาธิการได้พยายามคิดปัญหาเรื่องนี้ออกจากกรณี ๒, ๓, ๔ และเรื่องนี้เท่านั้นที่ควรจะมี และในการที่จะเขียนเช่นกรณี ๔ ประการนี้ไว้ เราจะต้องไปแก้รัฐธรรมนูญ เพราะฉะนั้นในการเขียนเราจึงจะไม่เขียนไว้ในที่ที่แก้ไขรัฐธรรมนูญว่าถ้าหากว่ารัฐธรรมนูญที่เราจะถวายพระมหากษัตริย์ขึ้นมา

LIART

มีบัญชีรายชื่อหนึ่งเก็บฉบับ & ประการนี้ให้พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะให้ประชาชนผู้มีคุณสมบัติเหมาะสมได้ ในการปฏิบัติของกรมราชการท่านใดที่จนเกินไปโปรดส่งมติให้ไปแล้ว ในเรื่องมติของที่ประชุม และตามทักท้วงการให้ทำมากเป็นการแสดงให้เด่นชัดว่าการวินิจฉัยการใดทำตามมติของที่ประชุมทุกประการ และต่อไปข้าพเจ้าขออภิปรายว่ากรมการจะรับแปรญัตติเพิ่มเติมให้มีมาตรา ๓๓ ทวิของบัญญัติขึ้นมาพิจารณาเสียก่อนว่าจะสมควรหรือไม่ในเรื่องมติของที่ประชุมตามที่ท่านทำเป็นอันเห็นได้ชัดเจนนั่นเอง ในการที่มีประชามติว่าจะมีในประการใดบ้างที่จะมีประชามติที่งดลงมติเช่นนั้น เพราะฉนั้นที่แปรญัตติขึ้นมาว่าให้พระมหากษัตริย์ทรงพระราชอำนาจที่มีกรณีสำคัญให้ทรงอำนาจในการขอประชา มติเรื่องอะไรไม่ได้ถ้าได้เป็นการที่ท่านไม่พิจารณาตามมติของสภา ข้าพเจ้า จึงเห็นว่าถ้าสภาจะรับพิจารณาญัตติที่ควรพิจารณาให้ถูก ต้องเสียก่อนทำให้ ถูกตามมติได้ คือมีสมาชิก ๑๕ คนร่วมกัน จึงจะแปรญัตติอย่างนี้ได้ หรือ จะแปรญัตติว่ากรณี & ประการที่กรมการท่านยังไม่หมดท่านจะแปรญัตติเข้ามาอีกได้เมื่อสภาฯ รับมติไว้ก็อาจจะเขียนได้ แต่ที่แปรญัตติว่าใน กรณีสำคัญๆไม่อ้างอะไร ข้าพเจ้าว่าโดยวิธีพิจารณาที่ตกลงกันแล้วข้าพเจ้า เห็นว่าเราพิจารณาไม่ได้ นอกจากทำให้ถูกต้องตามมติของที่ประชุม

นายหลุย คีรีวัต : รายงานที่สมาชิกกรรมาธิการร่างรัฐธรรมนูญ ฉบับร่างรัฐธรรมนูญครั้งที่ ๑๗ ที่ข้าพเจ้าอ้างนอกเหนืออะไรข้าพเจ้าอ้างรายงานให้ฟังเท่านั้น เพราะฉะนั้นถ้าท่านจะเอารายงานนอกเหนือไปจากที่ข้าพเจ้า อ้างนั้น ข้าพเจ้าไม่รับและข้าพเจ้าขอยอม

ประธานสภากรรมาธิการร่างรัฐธรรมนูญ : เราต้องดูรายงานละเอียดถี่ถ้วนและชัดเจนเป็นใหญ่ และรายงานฉบับสภาฯ สภาผู้แทนเราก็คือตามที่ขอเดชะ และได้รับรองแล้วและเราก็ได้ดูความที่ใดก็ตามที่ใดก็ตาม เพราะฉะนั้นเราควรจะดูไว้ ทั้งนี้ไม่ถ่วงน้ำหนักที่จะว่ากันและหนักจากนั้น ข้าพเจ้าจำได้ว่า

คือเราตกลงกันถึงในเรื่องว่าประมุขที่แต่งตั้งจะต้องระมัดระวังบ้าง แต่ที่
เกี่ยวข้องกันรายวันมีสมาชิกผู้หนึ่งเสนอว่าข้อสำคัญมีอะไรบ้างขอเสนอให้กรรมา
ธิการไปติดต่อผู้เสนอขึ้นมา เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าเห็นว่าได้มีกรรมาธิการ
ผู้หนึ่งได้อ่านรายงานประมุขและประกอบด้วย ความจำเป็นของข้าพเจ้าและความจำเป็น
ของสมาชิกอื่นอีกก็คงจะเป็นท่านเองเดียวกันว่าในเรื่องรายละเอียดยกนั้นมอบ
ให้กรรมาธิการไปพิจารณา ที่กรรมาธิการพิจารณาโดยเห็นว่า ๔ ข้อ
แล้วก็ควรไปใส่ไว้ในเรื่องแก้ไขรัฐธรรมนูญว่ามี ๔ อย่าง ที่ท่านก็ชอบที่จะ
แปรญัตติได้ จะเติมอะไรบ้างก็เติมเข้ามาได้ แต่ไม่ใช้กรรมาธิการทำผิด
ในเรื่องนั้นขอปรับความเข้าใจที่เข้าใจกันอย่างนั้น

หลวงองค์คณาภิรักษ์ : กระผมเข้าใจว่าในการที่เรามาปรึกษากัน
นี้เพื่อให้ได้รัฐธรรมนูญที่ดีที่สุดในใช้ว่ากรรมาธิการทำผิดหรือทำถูก ข้อ
แปรญัตติที่คุณหลุย ๆ ผู้เสนอได้เสนอนั้น กระผมเข้าใจว่ากรรมาธิการ
เผด็จไป คือในอำนาจอธิปไตยของพระมหากษัตริย์เราแยกได้เป็น ๓ หลัก
คืออำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร อำนาจตุลาการ และเรื่องประมุข
เป็นการใช้อำนาจอธิปไตยอีกแขนงหนึ่งที่ต้องพึงเสด็จของราษฎรว่าเป็นอย่างไร
มันเกี่ยวกับเทคนิค ในส่วนกฎหมายซึ่งกระผมไม่รู้จักแต่อยากจะฟังความ
เห็นจากกรรมาธิการถ้าได้เป็นอีกแขนงหนึ่ง มาตรา ๑๑ หรือ ๑๑ หรืออะไร
นั้น ประมุขนั้นเป็นการบอกพร้อมใหม่ถ้าเราจะไม่ได้ กระผมเห็นว่าได้
จะชี้แจงขึ้น เรื่องมีอยู่เท่านั้นกระผมก็อยากฟังเหตุผลจากกรรมาธิการว่า
ควรจะได้หรือไม่

ประธานสภาว่างรัฐธรรมนูญ : ขอให้กรรมาธิการชี้แจงเสีย
ก่อนแล้วคุณที่หลัง

นายเทพ โชติพันธุ์ : เท่าที่กรรมาธิการได้อภิปรายมาข้าพเจ้า
มีเรื่องที่ต้องเรียนอีกหน่อย เท่าที่กรรมาธิการอภิปรายเห็นว่าอาจจะดีมีความ
จำเป็นอย่างหนึ่ง คือมีปัญหาในเรื่องประมุขมี ๒ ตอน ๆ หนึ่งประมุข

มติคือว่าหลังจากพระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบด้วยกฎหมายจะมีกรว่า ได้หรือไม่ อย่าลืมนำเราให้ว่า ได้เห็นเป็นประชามติอันหนึ่ง เมื่อได้มีประชามติแล้วก็ตามความว่ากฎหมายซึ่งพระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบแล้วถ้ามารจะส่งไปขอมติประชาชนได้อันหนึ่ง มาขอเห็นด้วยคุณหยดๆ ได้ให้พระมหากษัตริย์เห็นชอบมติประชาชนได้ โดยให้พระมหากษัตริย์ทรงขอประชามติว่าเป็นกฎหมายหรือไม่เป็นกฎหมาย นี่ข้าพเจ้าเคยคำนวณว่าเป็นไปไม่ได้และข้าพเจ้าขออย่าให้กรรมาธิการทราบที่กรรมาธิการร่างมาตรา ๑๖๕ มาฉบับเป็นกฎหมายแต่ก็มีหลายคนบอกว่าเป็นกฎหมาย ซึ่งถ้าพระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบแล้วจะขอประชามติอย่างไร กรรมาธิการว่าได้เอามติที่ส่งไปแล้วมาได้ไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ ข้าพเจ้าขอเรียนว่าอย่างนี้ท่านแก้ไม่ได้

พระยาศรัยวิสารวาท (กรรมาธิการ) : ข้าพเจ้าว่ามันเป็นเรื่องลำบากใจ ความจริงที่ว่ากรรมาธิการทำผิดนั้น ข้าพเจ้าคนหนึ่งก็ต้องการประชามติตนมากกว่าเพื่อนและข้าพเจ้าก็ระมัดระวังที่เรากลงไป และนอกจากนั้นข้าพเจ้าคิดว่าสำหรับในวาระแรกทีเดียวคือ ท่านรองประธาน ฯ ขอให้อินจันตย์เสียก่อนว่าเรื่องอะไรเราถึงจะขอประชามติได้ แต่ว่าที่ประชุมไม่เอาอย่างนั้น ที่ประชุมบอกว่าจะมีเรื่องอะไรก็ตามขอให้กรรมาธิการท่านสมาชิกผู้เกี่ยวข้องตกลงกันไว้ในเรื่องยับยั้งร่างพระราชบัญญัติไม่มีนั้นจริง แต่ว่ายับยั้งร่างพระราชบัญญัติที่เสนอมานี้ ส่วนที่กรรมาธิการเสนอมานี้แรกเราไม่ได้คิดว่าจะเกิดการรัฐประหารนั้นไม่ได้คิดว่าเช่นนั้นเวลานี้ถ้าจะมีอะไรบ้าง ในที่สุดสรุปแล้วเห็น ๕ ข้อ และเมื่อทำไปก็ต้องแก้รัฐธรรมนูญและเมื่อแก้รัฐธรรมนูญก็ต้องไปว่าในบทนั้นเท่านั้นเองแหละ นี่ไม่ใช่กรรมาธิการทำผิด เราได้ตกลงกันแล้วไม่ใช่อำนาจยับยั้ง พระราชบัญญัติไม่ใช้การแก้ไขรัฐธรรมนูญ รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุด ถ้าหากซึ่งเป็นกฎหมาย สูง สุด และ เจตนาใน การ เสนอ มติ ถึง เสนอ พระราชบัญญัติ ใน สภา

กฎหมายนั้นร้ายไม่พุดังการแก้ไขรัฐธรรมนูญเป็นวิถีการคนละอย่าง และความจริงข้าพเจ้าก็เข้าใจอย่างนี้ ขอเรียนให้ที่ประชุมทราบ

นายอินทร์ สิงหนัตร : ในเรื่องนี้ข้าพเจ้าอยากพุดังความจำเป็นไม่ใช้กรรมวิธีการผิด ข้าพเจ้าแปรญัตติมาคราวนี้เป็นมาครา ๑๒ ข้าพเจ้าได้ปรึกษากับเดชา ๑ เมื่อก่อนว่าจะเอา ๑๒ มาได้อย่างไรท่านประธานฯ ว่าถูกแล้ว ก็ขอรว่าให้พุดกันและได้ตกลงกันแล้วว่าจะให้มีประชามติและประธาน ๑ ข่าให้ถือเกินในขั้นนี้ถ้าจะต้องไม่ใช่ตีขิมยังกฎหมาย เราตกลงไปแล้ว จะไม่ขอพนหมายความว่าเป็นอันอำมาครา ๑๒ ตัดออกเพราะเป็นเรื่องขมขี้ยี้ นี้คือกรเสนอกฎหมาย ข้าพเจ้าไม่เห็นด้วยขงได้ขอเสนอแปรญัตติตั้งนั้น เพราะฉะนั้นมีญทว่าเมื่อคุณหลย ๑ เสนอให้มีประชามติแต่ก็ขมให้กรรมวิธีการไป กรรมวิธีการไม่ตำมารถจะทำในเรื่องขมขี้ยี้ไม่มีลักอันหนึ่ง แล้วทำในกรรมวิธีการจึงเขียนว่าเป็นการขมขี้ยี้เข้ามาได้เป็นอย่างนั้น เพราะฉะนั้นกรรมวิธีการต้องรรับรองเขาทันเมื่อคุณหลย ๒ เป็นผู้เสนอแปรญัตติ คุณหลย ๑ ก็ตอบไม่ได้ไม่ต้องเขียนอะไร อันนี้เป็นเรื่องของความจำของข้าพเจ้าในอนันนี้ และในเรื่องนี้ไม่ใช้กรรมวิธีการผิดหรือไม่ เป็นปัญหาว่าเราขอมให้ได้อำนาจขมขี้ยี้หรือไม่ ถ้าตรงนั้นและไม่เห็นด้วยที่จะได้อันนี้คืออำนาจ ๓ อำนาจ คืออำนาจตุลาการ บริหาร และนิติบัญญัติ เราม ๓ อันนี้แล้ว มันก็รวมทั้งหมดเลย จะเอาประชามติที่ไหน เพราะฉะนั้นในที่นี้จะไม่ได้โง่ได้ ข้าพเจ้าขอให้ท่านพิจารณาหรือจะเป็นอย่างไรต่อไปแล้วแต่ที่ประชุม

ประธานสภาว่างรัฐธรรมนูญ : คือตามที่ตั้งมาซึ่งว่าเราตกลงกันแล้วเป็นความจริงในเรื่องขมขี้ยี้กฎหมายจะไม่ขอเพ็ดมิชิตไม่ได้ เท่าที่พุดกันในอนันนี้ข้าพเจ้าเข้าใจว่าถ้ามุ่งถึงกฎหมายธรรมดา ที่มีประชามติเพราะว่าไม่ได้นักตั้งรัฐธรรมนูญไม่เห็นกันแต่ย รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายชนิดหนึ่ง จึงขอยเป็นกฎหมายสูงสุดแล้วขอให้ท่านระดูความผิดกันเหลือ

เกิน การแก้กฎหมายที่เหมาะสมกับการร่างกฎหมายที่จะให้มีผลบังคับ
 ไม่เป็นการสมควรและไม่มีความที่เห็นกันว่ารัฐสภาได้ตรากฎหมายธรรมดา
 แล้วจะให้เพิ่มอีกไม่มีที่เห็น แต่เมื่อแก้รัฐธรรมนูญแล้ว เราอาจจะ
 อย่างไม่เป็นการขอประสามติ ถึงแม้ว่าในต่างประเทศอื่นก็เหมือนกัน เขา
 ไม่ยอมให้มีประสามตินั้น ที่ว่าเมื่ออำนาจสูงสุดถ้ามานไปแล้ว มันจะ
 เป็นการถูกต้องไม่ใช่แต่เดี๋ยวนั้น ข้าพเจ้าขอยกตัวอย่างในประเทศอังกฤษคือใน
 รัฐธรรมนูญต่างประเทศนั้นเขาไม่ยอมให้มีประสามติในเรื่องกฎหมายที่ได้ผ่าน
 สภา คือเมื่อสภาได้ผ่านกฎหมายใดไปแล้วจะกลับไปอีกไม่ได้ที่นี้เราจะ
 มาพิจารณาว่ามันมีอะไรบ้างคิดไปคิดมากก็สำคัญๆ ก็มี ๔ ประการคืออย่าง
 ที่ได้ข้อเขียนมาแล้ว และมี ๔ อย่าง แล้วเราจะประสามติอย่างไรบ้าง
 และเราจะเข้าไปแก้รัฐธรรมนูญเสียก่อน ถ้าไม่แก้แล้วเราจะไปคัดระบอบ
 การปกครองก็ไม่ได้ หรือจะบั่นรอนพระราชอำนาจก็ไม่ได้ หรือจะบั่นรอน
 สิทธิเสรีภาพของประชาชนก็ไม่ได้ เราทำไม่ได้เพราะต้องไปแก้รัฐธรรมนูญ
 เสียก่อน เพราะฉะนั้นมันมีกรณีสำคัญเกิดขึ้นเหมือนกันว่าจะยังกฎหมายไม่ได้
 แล้วขอให้เห็นใจว่าเราคิดกันเหลือเกินจะได้ตรงไหน ถ้าได้ไปแก้รัฐธรรมนูญ
 แล้ว แล้วมันเป็นอันที่ทำได้ในทางจิตจิตใจเรื่องหนึ่ง และอีกประการหนึ่งตามที่
 ได้เขียนกันไว้ให้กรรมการไปคิด กรรมการเสนอว่าควรจะแก้ในรัฐ-
 ธรรมนูญ ซึ่งอาจจะมันก็นานที่มันเห็น และในกรณีที่สำคัญที่เราได้รวบรวม
 แล้ว และในการแก้รัฐธรรมนูญซึ่งรัฐธรรมนูญต่างประเทศก็มันอยู่ด้วย
 เพราะฉะนั้นแม้ว่าสภานจะได้ตกลงกันในร่างว่าให้ร่าง ข้าพเจ้าเข้าใจว่าคง
 จะเป็นกฎหมายธรรมดาแล้วเราไม่ควรทำ แต่ที่นี้สำหรับเรื่องการแก้ไข
 กรรมการวิพากษ์ได้เสนอขึ้นที่ขอของท่านจะแปรญัตติได้ ต่อมาตั้งมาตรา ๑๖๕
 ที่ขอที่จะแปรญัตติได้ แต่ทงนั้นซึ่งจะมีผู้แปรญัตติว่าจะขอเพิ่มขึ้นมาอย่างไร
 กรรมการวิพากษ์เห็นว่าเป็นเรื่องของท่านเสนอขึ้นมาว่าจะต้องวิพากษ์ว่า
 จะไปเป็นเรื่องที่สำคัญบ้าง เราจะพิจารณาว่าจะเพิ่มขึ้นมาใหม่ ซึ่งจะเอา

LIRT

ไว้ในหมวดแก้ไขรัฐธรรมนูญเป็นคดีสุดท้าย ซึ่งเป็นการนอกเหนือจากที่กรรมการ
 วิชาการได้เสนอ และในรัฐธรรมนูญของต่างประเทศในเรื่องของประธานาธิบดีเขา
 ก็มีเหมือนกันแต่เขาไม่พิมพ์เพื่อเก็บไว้ แต่ข้าพเจ้าไม่เห็นด้วยในข้อที่ว่า
 เมื่อเราได้ผ่านกฎหมายไปแล้ว เพราะไม่ถูกต้อง และมีอยู่ถ้าเมื่อเราพูด
 รวมๆ ซึ่งยกเว้นไว้แก่รัฐธรรมนูญได้ ซึ่งเป็นข้อพิจารณาในการแก้คดีแยก
 จากการแก้พระราชบัญญัติธรรมดา ท่านจะเห็นว่ามันผิดกันตั้งแต่การแก้
 รัฐธรรมนูญมันเป็นการยากหรือมีข้อการอีกส่วนหนึ่งต่างหากนอกจากการแก้
 พระราชบัญญัติธรรมดา เพราะฉะนั้นในการออกพระราชบัญญัติธรรมดาที่
 เราได้ตกลงกันแล้ว และสำหรับแก้รัฐธรรมนูญ กรรมการวิชาการได้เสนอ
 มาว่าควรจะมีบทเช่นนี้ แล้วแต่ท่านจะเห็นว่าเป็นอย่างไร กรรมการ
 เห็นอย่างนี้

นายเทพ โชติณัฐ : บัญญัติที่กรรมการยอมรับว่าท่าน
 เขียนมาเช่นที่ท่านเขียนมาเป็นการขอมติข้าพเจ้าก็ยอม ถ้าหากว่าท่านยังยืน
 ยืนแล้วก็ยังสงสัยเพราะเหตุว่าถ้าจะอภิปรายไปต่างๆ กันแล้ว รัฐธรรมนูญ
 เป็นข้อเกิดของกฎหมาย เป็นข้อของกฎหมาย เพราะฉะนั้นรัฐธรรมนูญ
 เป็นเรื่องที่เราจะต้องพิจารณาให้จริงจังยิ่งกว่ากฎหมายที่ใดลงมติไปแล้ว
 และข้าพเจ้าได้เสียในเรื่องเพ็ดขีทั้นแล้วถ้าเราไม่ดำเนินการทำได้ และสำหรับ
 ในรัฐธรรมนูญที่ท่านบอกว่าทำได้ แต่ก็เป็นอย่างที่ข้าพเจ้าว่า ถ้าเรา
 ไม่ดำเนินการก็จะหลีกเลี่ยงกฎหมายได้ ขอให้ท่านสมาชิกได้ข้อพื้นมติมา
 ๑๕ คน ข้าพเจ้าก็ยอมแล้วข้าพเจ้าจะตกไป

เลขาธิการสภาร่างรัฐธรรมนูญ : กรรมการร่างยืนยันว่าการ
 ที่พูดนั้นพูดเรื่องการยืนยันกฎหมายเท่านั้น คือกฎหมายพระราชบัญญัติ
 ในความหมายนั้นเราไม่เคยถกถึงรัฐธรรมนูญเลย แต่ท่านประธาน วุฒิสภา
 กระผมคิดอย่างนี้คือว่ามอบให้กรรมการไม่พิจารณาว่า กรรมการควรจะ

พิจารณาถึง ๔ เรื่องซึ่งจำเป็นจะต้องแก้ไขรัฐธรรมนูญ กระบวนการที่ร่าง
มาเป็นเรื่องที่แก้ไขรัฐธรรมนูญ แต่ที่คนหลายคนเห็นว่ามีอย่างใดอย่างหนึ่ง
ถูกต้องคือไม่ใช่เป็นร่างแก้ไขกฎหมาย และไม่ใช่เป็นร่างซึ่งแก้ไขรัฐธรรมนูญ
แล้ว ส่วนที่ควรจะต้องแก้คือคนหลายคน ได้ได้ แต่กรรมการได้พิจารณา
แล้วเห็นว่าเรื่องสำคัญก็มี ๔ เรื่อง แต่ทำไมใช้เรื่องการยับยั้งกฎหมายแล้ว
ก็ไม่มีการยื่นขอจากแก้ไขรัฐธรรมนูญ ถ้าอย่างนั้นแล้วกระผมคิดว่าถ้าหาก
ควรจะต้องแก้ไขพิจารณา

นายหลุยส์ ที. บุญวาที : เมื่อคนเขาเจ้าก๊าดจะอธิบายถึงเรื่อง
พระเจ้าเดี่ยวโปด ก็ว่ามันมาจากอย่างไร พระเจ้าแผ่นดินต้องอาศัยประชามติ
โดยไม้อาศัยสภา อย่างเช่นพระเจ้าเดี่ยวโปดคือว่าต้องรู้ปฐมเหตุก่อนว่า
พระเจ้าเดี่ยวโปดเวลานี้ก็ยังเป็นกษัตริย์ของประเทศเยอรมนี เด็ดตั้งแต่ประเทศ
โปแลนด์ก็เขยื้อนเพราะอะไร เพราะเหตุว่ามีภารกิจพระองค์ว่าเป็น
ผู้พิทักษ์ต่อชาติ เพราะไม่เด็ดเข้าไปประเทศอังกฤษพร้อมกับรัฐบาล ส่วน
พระองค์ท่านทอดทวารกลับเห็นว่าเป็นขอกทหาร เป็นจอมทัพซึ่งมีกบฏมา
มาโดยตลอด เมื่อทหารจ่านทันทันก็จะอยู่จ่านด้วย ด้วยเหตุนี้ทำให้
อีกฝ่ายหนึ่งยกย่องสรรเสริญเยินยอ เวลาที่ถึงมาแล้ว ๓ ปี ประชาชนส่วน
ใหญ่ก็พร้อมใจให้เด็ดก๊าดกับมาครองราชย์ แต่พระองค์ทรงโดยมีผู้สำเร็จ
ราชการ เจ้าหลุยส์รัชกาลที่ ๗ ของเราเด็ดเข้าไปประทับอยู่ในยุโรปแต่ก็
ยังเห็นพระเจ้าแผ่นดินอยู่ แต่พระองค์อ้างว่าจะให้กลับกับขอให้มีประชามติ
ว่าท่านเป็นคนปราศจากความผิด พวกที่ใส่ใจก็ไปขอประชามติ แต่ที่
ประเทศเยอรมนียังไม่ถึงได้รัฐธรรมนูญว่ามีประชามติได้ แต่ต้องผ่าน
กฎหมาย ออกกฎหมายขอประชามติจากสภาและผลก็ได้ดังที่เคยกบฏเวียน
ต่อที่ประชมนต์ เรื่องมันเป็นอย่างนั้น เพราะเหตุพระเจ้าแผ่นดินไม่ได้อาศัย
ประชามติแต่ต้องไปอาศัยสภาคนบัญญัติ ข้าพเจ้าเห็นว่าให้ถ้ามั่นถือเอา
ไม่ได้ เพราะเป็นเรื่องพระมหากษัตริย์ มีคำอธิบายอยู่เท่านั้น

LIRT

* นายอินทวิง สึงหนะน : ข้าพเจ้าขอให้อภิปรายเรื่องนี้ เมื่อที่
ท่านประธานฯ อภิปรายในมาตรา ๕๕ ไม่ใช่เป็นประมุขหรือไม่ว่า ท่าน
ประธานฯ อธิบายว่ารัฐธรรมนูญต่างกับกฎหมายธรรมดา เมื่อคราวนั้นเรา
ตกลงกันว่าสิทธิขยับยังไม่เพิ่ม ก็เชื่อว่าควรจะมีเพิ่มแต่ก็ยังไม่เพิ่ม

พระยาอรรถการวิสัยพันธ์ (กรรมการ) : ถ้าหากว่าสถานที่
จะเปลี่ยนการที่กรรมการร่างมาตรา ๕๕ มาว่า ให้พระมหากษัตริย์ทรง
พระราชอำนาจที่จะขอให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญนั้นเป็นการ
ต้นตอคือของสถานที่ และสถานที่อื่น ๆ ควรจะวินิจฉัยว่าเอามาตรา ๕๕ หรือ
ไม่ ในการที่กรรมการร่างนั้นไม่ได้มีมติของสถานที่ในข้อที่ว่าการ
ขยับยังพระราชบัญญัติเลย ท่านจะกระเบียบว่าจะที่สมาชิกได้พิจารณาไป
แล้วก็จะเห็นได้ชัดใน ข้อที่ ที่เดียว คือในระเบียบวาระวันที่ ๑๐ กันยายน
พ.ศ. ๒๔๘๑ ในข้อ ๖ มีมติว่าอำนาจขยับยังทุกข้อของพระมหากษัตริย์ตาม
รัฐธรรมนูญฉบับนี้ซึ่งควรแก้ไขเปลี่ยนแปลงประการใดหรือไม่ นี้เรา
ถึงเรื่องพระราชบัญญัติเท่านั้น เมื่อได้มีมติว่าขอแทรกเข้ามาว่าขอให้
มีประมุขหรือไม่ว่า นี่เป็นการกำหนดขอแทรกในข้อ ๖ นี้ก็กำหนดขยับยังหรือไม่
ขยับยังเกี่ยวกับพระราชบัญญัติที่ ๆ ที่เดียว แต่อย่างไรก็ตามกรรมการ
เห็นว่ากรณีขยับยังควรจะมี ๕ ประการดังที่กล่าวแล้ว และไม่มีทางที่จะไป
เขียนข้อที่ ๕ ๔ ประการจะไปเขียนข้อที่ไม่ได้ บัญญัติกันทีเดียว ข้าพเจ้า
เห็นว่าคุณหลุยส์กัตติ หรือสมาชิกใด ๆ ก็ดี อาจจะได้ขอแก้ไขเพิ่มเติมว่า ตาม
ที่กรรมการร่างมาตรา ๕๕ ประการนี้ สมาชิกเห็นสมควรจะเพิ่มเติมอะไร
อีกเป็นประการที่ ๕ - ๖ ที่เพิ่มเติมนี้ อะไรแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเราก็
คือได้มาตรา ๕๖๕ ขอให้ท่านเห็นว่าอะไรบ้าง ท่านจะเสนอมาอย่าง
กว้าง ๆ เช่นนี้ ถึงแม้ท่านเสนอมาอีกผมก็พร้อมที่จะถาม เราที่มีมติ
ถ้าเห็นอะไรชัดแจ้งกับมติแล้วก็ต้องมีมติว่าสมาชิกเสนอ ๕๕ คน ถ้าคิดใจแล้วขอ

ให้เสนอ ๑๕ คนขึ้นมา ถ้าเสนอเวลานี้จะพิจารณาไม่ได้ นอกจากจะเสนอ
ขึ้นมาใหม่ให้ถูกต้องกับที่มัตติ

ประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ : บัญหาว่าที่ประมุขิตี นี้เกี่ยวข้องกับประมุขิตีที่สมาชิกเขียนมาเราจะพิจารณาหรือไม่ มีผู้ค้านว่ายังไม่
ระบุ ข้าราชการจะถามผู้ประมุขิตีว่าตามที่ท่านรองประธาน ว่ากล่าวจะ
ไปขอเพิ่มโดยระบุขึ้นมาใหม่ได้ไหม เราจะได้พักใจ คือฉันขอให้รับได้
เสียก่อน เพราะยังไม่ได้ระบุ ถ้าเช่นนั้นขอให้ถอนอันนี้ไป แล้วทำ
ขึ้นมาใหม่

นายหลุย ทีวีวัต : ขอลองอันนี้ไป

ขุนประเสริฐศุภมาตรา : อันนี้ไม่ใช่เรื่องร้องพันเรื่องประมุขิตี
เพราะฉะนั้นไม่มีความจำเป็นที่จะต้องมี ๑๕ คนรับรอง

ประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ : เขาตนเอง คำประมุขิตี
ยังไม่ถูก และเจ้าของกรับรองแล้วเขาจะเสนอมาใหม่ ท่านจะต้องกัก
การถอน

ขุนประเสริฐศุภมาตรา : ข้าราชการกักการถอน

ประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ : ไม่ใช่ ข้าราชการถามใหม่ เขา
ยอมถอนแล้ว

นายเทพ โชตินุชิต : ถ้าท่านยอมให้คนหลุยฯ ถอนไปอยาก
จะขอถามว่าจะให้ได้บทใหม่ ถ้าได้บทเสนอไม่ได้ เพราะเดยกกำหนดเวลา
ไปแล้ว จะได้มาตรา ๑๕๕ หรืออย่างไร

ประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ : คือแปลว่า เวลาที่เขาเขียน
ไว้แต่ยังไม่ถูก เราจะแก้ไขให้ถูกต้องมาเสนอ ไม่ใช่ใหม่ จะได้บทใหม่ก็แล้ว
แต่ผู้ประมุขิตีหรือจะอยู่ข้างหลัง

ขุนประเสริฐสุภุมมาตรา : ผมเห็นว่าการท้วงติงจรรยาบรรณคดี
ข้อนี้ มันมีผลผูกมัดสมาชิกคนอื่น ข้าพเจ้าอาจจะแจ้งว่าเป็นประณัติ
ธรรมมา ไม่ใช่เรื่องรื้อฟื้น

ประธานสภาารัฐธรรมนูญ : คุณคิดได้ก็ คืออันเจ้าของ
เราขอมแต่ดู ในเรื่องของท่านที่ไม่เกี่ยวกับกรรมาธิการ ข้าพเจ้าจะตั้ง
ข้าพเจ้าจะให้อำนาจพิจารณากันอย่างกว้าง ๆ ถ้าตกลงได้จะตั้งอะไร
บ้าง กว้าง ๆ อย่างแพร่ไปก็ได้ ท่านต้องรู้ข้อบังคับของสภาฯ ขอโทษ
อย่าท้วงข้าพเจ้าว่าอะไรโดย พึงข้าพเจ้าก่อน คือการประณัติคดีนี้จะ
บอกว่าข้าพเจ้าขอเพิ่มให้มีอย่างน้อยในกรณีใดบ้าง นั้นยังไม่กรณีใดเลย
อย่างท่านฟ้องก็ตั้งบอกว่าเขาทำผิดอย่างนั้น มีพื้นฐานอย่างนั้น ต้องบอกให้
ชัดว่า คดีอันเจ้าของปรารถนาจะเอาไปให้ถูกเสียก่อน เพราะ
ฉะนั้นท่านก็ไม่น่าจะมาคัดค้าน ท่านมีสิทธิคัดค้าน ข้าพเจ้าก็ต้องถามที่ประชุม
ว่าจะเอาความคัดค้านหรือไม่ ที่จริงไม่เห็นจะนำคัดค้านอะไร

พระยาสุรเสนาบดี : ผมอยากจะพูดนิดหน่อย เพื่อ
ความเป็นธรรมอยากจะพ้องท่านกรรมาธิการหรือที่ประชุมแต่จุดนี้ คือถ้า
หากว่าอย่างที่คุณหลาย ๆ อย่างเรื่องพระเจ้าเดวิดไปด มันไม่ใช่อยู่ในข้อ
ถ้าหากข้อใดอยู่ในมาตรา ๑๖๕ - จะย้อนกลับไปได้เต็มได้หรือไม่

ประธานสภาารัฐธรรมนูญ : ข้าพเจ้าคิดว่าให้คุณหลาย ๆ ไป
คิดเกี่ยวกับอันไหน เราไปเติมในเรื่องบริหารก็ได้ เรื่องอะไรก็ได้ซึ่งข้างหลัง
นั้นมันเป็นอำนาจของพระมหากษัตริย์มีอยู่ ๓ อย่าง ทรงใช้อำนาจนิติบัญญัติ
ทางรัฐสภา ทรงใช้อำนาจบริหารทางคณะรัฐมนตรี ทรงใช้อำนาจตุลาการ
ทางศาล ที่มันอยู่ในเรื่องหมวดพระมหากษัตริย์ แล้วไปอยู่ในฝ่ายบริหาร
ก็ได้ มันอยู่ข้างหลังไม่ใช่อยู่ที่ ข้าพเจ้าว่าใส่ไม่ได้ได้ ขอให้ระบบเท่านั้น
ที่เป็นอันตกลงกันแล้ว ผู้ประณัติคดีเราถอนไปแล้วโดยมีเงื่อนไขให้ถอน

ขึ้นมาใหม่หมด ๆ หลังได้ เราจะพิจารณากันว่าเอาหรือไม่เอา ทั้งนี้
ขุนประเสริฐฯ ยังจะคิดใจสักคำหรือไม่

ขุนประเสริฐศุภมาตรา : ไม่ใช่คัดค้าน ข้าพเจ้าอยากจะได้ขอ
ประธานประณอม

ประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ : เขาตอนไปแล้ว ก็ให้ตั้งไป
เสนอขึ้นมาใหม่แล้วก็จะให้พิจารณาอีกต่อไป มีเวลาอีก ๑๐ นาที

เลขาธิการสภาร่างรัฐธรรมนูญ : มาตรา ๑๑ มาตรา ๑๒ กรรมการ
ข้อแรก เพราะฉะนั้นขอให้ท่านได้โปรดเกล้าตามร่างของกรมการ ทักกัน
ก็เนื่องจากเป็นปัญหาที่มีผู้แปรญัตติ ซึ่งกรรมการเห็นว่าเป็นเรื่องที่นำ
ต้นในจึงได้เชิญท่านผู้แปรญัตติต่าง ๆ ไปประชุมมี พลโท พระยาเทพหัสดิน
นายอินทรฯ ขุนคงฤทธิฯ พลโท จีระฯ พระยาศรีธรรมราช เมื่อได้ฟังคำ
ชี้แจงของท่านผู้แปรญัตติแล้ว กรรมการข้อแรกจึงมี “ มาตรา ๑๑ พระมหากษัตริย์ทรงดำรงตำแหน่งจอมทัพไทย ทรงเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุด ” นี้
ความความเดิม คือไปข้อออกหมด และเติมคำว่า “ ของทหารทั้งปวง ”
เมื่อแก้แล้วคงมีข้อความดังนี้ “ มาตรา ๑๑ พระมหากษัตริย์ทรงดำรงตำแหน่ง
จอมทัพไทย ทรงเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดของทหารทั้งปวง ”

ประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ : - ต้องถามผู้แปรญัตติก่อน ไม่
คิดใจหรือไม่

พลโท พระยาเทพหัสดิน : เท่าที่ไปตกลงกับกรมการ
เป็นที่พอใจแล้ว

พลโท จีระ วิชิตสงคราม : พอใจแล้ว

นายอินทร สิงหนคร : พอใจแล้ว

ขุนคงฤทธิศุภมาตรา : พอใจ

พระยาศรีธรรมราช : พอใจ

ประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ : ตามที่กรรมการแก้ไขใหม่ ผู้ปฏิบัติเป็นอันพอใจแล้ว เพราะฉะนั้นขอให้ถือตามร่างใหม่

ขุนประเสริฐศุภมาตวา : ตามร่างใหม่ที่กรรมการร่างน ข้าพเจ้าขอคัดค้านในคำว่าทรงเป็นผู้บังคับบัญชา เพราะว่าการทรงป้องกัน รักษาประเทศชาติก็รวมอยู่ในกระทรวงกลาโหม ทหารบกอะไรต่างๆ ใน ฝ่ายบริหารเหมือนกัน แต่ในมาตรา ๘ บอกว่าพระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจ บริหารทางคณะรัฐมนตรี ถ้าตำแหน่งจอมทัพไทยก็ไม่เป็นไร ก็ทรงบังคับ บัญชาทหาร

ประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ : ท่านไม่ได้ปฏิบัติ ความที่ ผู้ปฏิบัติไม่ได้จะต้องคำว่าผู้บังคับบัญชาสูงสุดเลย ท่านจะขอให้คงเดิม เท่านั้น คือขอบังคับการปรึกษาของวุฒิสภาก็ ผู้แทนก็ดี ตรงกันใน ข้อนี้ว่า ถ้ากรรมการแก้ไขแล้ว แม้ผู้นั้นจะไม่ปฏิบัติให้ถูกต้อง ก็อาจจะเสนอให้คงตามร่างเดิมได้ ท่านไม่ได้เป็นผู้ปฏิบัติ

ขุนประเสริฐศุภมาตวา : ข้าพเจ้าขอให้คัดออก

ประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ : มีอย่างเดียวกับที่คงเดิม ท่าน จะขอให้ถัดกันตามเดิมเท่านั้น

ขุนประเสริฐศุภมาตวา : ที่แก้ไขใหม่อย่างนี้ไรใหม่ พระมหา กษัตริย์ทรงดำรงตำแหน่งจอมทัพไทย

ประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ : ทหารทั้งปวงเดิมชั้น อื่นนั้น มันเก่า

ขุนประเสริฐศุภมาตวา : โดยเหตุที่ผู้ปฏิบัติมา คณะณ มีสิทธิจะต้องค่าเดาหนีได้ใหญ่

ประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ : เขาแก้ เขาไม่ได้จะต้องถึง คำว่าพระองค์เป็นผู้บังคับบัญชาอันสูงสุด

LIRT

ขุนประเสริฐศุกุมাত্রา : ขอข้อมความเข้าใจว่า ถ้ามีผู้แปร
ญัตติแต่ก่อนอื่นพูดอะไรได้ไหม

ประธานสภาาร่างรัฐธรรมนูญ : ได้ แต่ไม่ได้มีใครแตะต้อง
เลย คำว่าพระองค์เป็นผู้บัญชาการสูงสุด

ขุนประเสริฐศุกุมাত্রา : คดลงนี้ใช้ระเบียนการประชุมของ
วุฒิสภาย่างเคร่งครัด ไม่ใช่อนุโลม

ประธานสภาาร่างรัฐธรรมนูญ : สภาผู้แทนต้องใช้ มีฉันท
ไม่เสรี

นายโชติ คุ่มพันธ์ : ความจริงมาคราวนี้ผู้แปรญัตติข้าพเจ้า
เห็นด้วย แต่ข้อใจของทหารทั้งปวงจะต่างกัน มันต่างกับกองทัพอย่างใด
จะเปลี่ยนเป็นกองทหารทำไม มันโคเร็ก มันไม่ใช่ว่าของกองทัพกองทัพ
เพราะตำแหน่งของพระเจ้าแผ่นดินท่านเป็นจอมทัพทุกกองทัพ เป็นผู้บังคับ
บัญชาสูงสุดของทหาร ถ้าใช้คำว่ากองทหาร ทหารเดินมากเป็นผู้บังคับ
บัญชาสูงสุดของทหาร ข้าพเจ้าว่าคงหมายความว่า เป็นกองทัพมากกว่า

ประธานสภาาร่างรัฐธรรมนูญ : ชื่อว่าชั้น ข้าพเจ้าจะได้ขอ
ให้หลวงวิจิตรฯ ซึ่งคงขอข้อใจของท่านสมาชิก

พลโท จีระ วิจิตรสงคราม : ศัพท์ว่ากองทัพบก กองทัพเรือ
กองทัพอากาศ นั้นเป็นศัพท์เทศนิคของทหาร ซึ่งมีอยู่ในพระราชบัญญัติจัด
ระเบียบการของกระทรวงกลาโหม ซึ่งมีเพียงว่าหน่วยขึ้นตรงกับกระทรวง
กลาโหมนั้น นอกจาก ๓ กองทัพแล้วเรายังมีกรมเสนาธิการทหาร แต่
ยังมีกรมรักษาดินแดนเพิ่มขึ้นอีก ความหมายที่ศักดิ์คำ ๆ นี้ โดยใช้คำว่า
ทหารทั้งปวงนั้นโดยมีความมุ่งหมายว่าอยากจะให้ท่านดำรงตำแหน่งเป็นผู้บังคับ
บัญชาของทหารทุก ๆ หน่วยที่มีอยู่ในขณะนั้น หรือว่าจะตั้งต่อไปในภายหน้า
ด้วย เพราะถ้าในภายหน้านั้นในการบังคับแปรญัตติเหมือนหล่อนว่า เช่น
กองทัพพลเรือน เป็นต้น หรือกองทัพประจำท้องถิ่นต่าง ๆ ในการ

ได้พิจารณาเห็นว่า ทางกรมวิชาการได้พิจารณาว่าเราจะหาตัวอย่างไรจึง
จะเหมาะสม และใช้คำว่ากำลังทหารหรือทหารทั่วไปก็รู้สึกว่ามันความไม่
ทั่วถึง เพราะฉะนั้นจึงได้แก่ความเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดคือของทหารทั้งปวง
หมายความว่า ทุกคน ทุกหน่วยที่มีอยู่หรือว่าพระมหากษัตริย์เป็นผู้บังคับ
บัญชาสูงสุด

นายโชติ คุ้มพันธ์ : ข้าพเจ้าอยากทราบว่ามีท่านใดที่มี
ทหารที่หนักไม่อยู่ในกองทัพ ก็ถ้าหากว่าเราใช้คำว่าเป็นผู้บังคับบัญชา
ทุกกองทัพ ซึ่งอาจจะแยกกองทัพพลเรือน เราจะเรียกว่ากองทัพหรือไม่ คือ
ขอแก้ทหารทั้งปวงเป็นว่าทุกกองทัพ ซึ่งอาจจะแยกกองทัพพลเรือนก็ได้ เพราะ
ว่าพลเรือนไม่ใช่ทหาร อย่างกองทัพของโจรไม่ใช่ทหาร แต่เป็นกองทัพ
กองทัพจะมีได้ใหม่โดยไม่มีทหาร และมีทหารที่ไม่อยู่ในกองทัพมีบ้างใหม่
ข้าพเจ้าอยากทราบ

ประธานสภาข้าราชการ : เรื่องนี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับทหาร
ขอให้สมาชิกที่เชี่ยวชาญอธิบาย

พลโท จีระ วิชิตสงคราม : ในเวลาปรกติเรามีกองทหารรักษาดินแดน
ซึ่งไม่ได้จัดรูปขึ้นเป็นกองทัพ ก็ถ้าการจัดปรกติขึ้นอาจจะให้หลาย
หน่วยกระจายกันอยู่ และยังไม่ได้รวมกันเป็นกองทัพ และมีศัพท์โดยเฉพาะ
แต่คือกองรักษาดินแดน เพราะฉะนั้นใช้คำว่ากองทัพยังไม่ถูก

นายจงใจภักดี : ข้าพเจ้าเห็นด้วย ไม่คัดค้านอะไร แต่ว่า
มีข้อสงสัยที่จะเรียนถามสักหน่อย ท่านบอกว่าการพิจารณาแก้ไขแก้ไขโดย
ผู้เสนอแปรญัตติ เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าอยากจะเรียนถามว่า คือไปดำเนินการ
กันใดคนหนึ่งขอแปรญัตติ คำแปรญัตติยังไม่ส่งต่อเลย ท่านจะพิจารณาแก้ไข
เหมือนอย่างใหม่

ประธานสภาข้าราชการ : หมั่นออกไปจากที่เรากำลัง

หลวงประกอบนิติสาร (กรรมวิธีการ) : กรรมวิธีการคือหลัก
 ว่า คำแปรญัตติทุกฉบับมีกรรมวิธีการต้องพิจารณาเดียวกัน ถ้าหากว่าเป็น
 มีปัญหาเทคนิค กรรมวิธีการส่งสัยขึ้นมากรรมวิธีการที่เจียมใจแปรญัตติมา
 ซึ่งแจ้งและปรารถนาระงับ เรื่องนี้กรรมวิธีการปรารถนาระงับและให้เกียรติ
 แก่ผู้แปรญัตติเสมอ เพราะกรรมวิธีการไม่รู้จักในปัญหาเทคนิคจึงเจียมใจ
 ตกตงปรารถนาระงับ เพราะฉะนั้นในการพิจารณาคำแปรญัตติทั้งหมดก็
 เช่นเดียวกัน ถ้าเป็นการส่งสัยตัวเองว่าผิดไป หรือว่ากรรมวิธีการมีความ
 เห็นพ้องด้วยก็เจียมใจปรึกษา ถ้ากรรมวิธีการใคร่ครวญแล้วเห็นว่าคำแปร
 ญัตตินั้นไม่มีเหตุผลดีพอที่ไม่จำเป็นต้องเจียมใจ ถ้าส่งสัยตัวเองหรือเห็นด้วยก็
 เจียมใจทุกรายไป

ประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ : เห็นจะเข้าใจได้ คือให้ท่าน
 หายข้อใจเจียมใจ คือว่าคำแปรญัตติดี คำของท่านไม่กินกัน ก็ให้ประชุม
 รมย์เดียวกันแล้วถ้อยคำนั้นเราจะเขียนเข้าหา ๑๑๗ และมาตรา ๑๑ ก็เป็นอันไม่
 มีใครผิดใจ ก็ว่าผ่านไป

พ.ต. หลวงสวัสดิชยานุการ : สำหรับมาตรา ๑๑ นี้ ถ้า
 หากว่าเราจะไม่ใช่คำว่าทหารทั้งปวง จะใช้คำว่าเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดของ
 ทหารบก ทหารเรือ ทหารอากาศ เข้าใจว่าจะได้ความดีกว่า ทหารมี
 ๓ เหล่าเท่านั้นเอง

ประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ : โดยที่ท่านได้ชี้แจงเรื่องนี้ ผู้เชี่ยวชาญ
 ทางทหาร เมื่อทหารด้วยกันคิดใจก็คิดว่าท่านอธิบายบางทีจะเข้าใจได้
 นี้ความจริงไม่ได้แปรญัตติเราก็จะไม่พิจารณา แต่เพื่อให้เป็นธรรมดาเมื่อเราเสนอ
 ขึ้นมาโดยเจตนาดีก็ตามผู้เชี่ยวชาญ

พระยาสิทธิธรรมราช : ถ้าอย่างนั้นเดี๋ยวก็ไม่ต้นต้นเลย ซึ่งมัน
 เสร็จแล้วทุกอย่าง ไม่ควรจะพูดต่อไป และเมื่อถกกันตามหลักการก็ขอขมยแล้ววา
 นอกจากที่พบ ที่พบ ก็ยังมีกองเสนาธิการอยู่ซึ่งมีเทศน์ แต่ท่านพูด

× พันเอกเมื่อนักคิดที่จะพูดแล้ว จะขอแก้ไขได้ขอยังเดิมหรืออะไรก็ได้
จะเอาอย่างเดิมหรืออะไร ถ้าจะเอาอะไรก็จะต้องมีคน

พ.ต. หลวงสวัสดิชยานการ : คือว่าเมื่อแก้ด้วยคำเดิมนี้
เป็นความหมายเข้าใจกัน แต่หากว่าเมื่อก็คิดว่าเรายังไม่ได้เบ็ดเสร็จก็พอสั่ง
ดำเนินจนเข้าใจกันแล้ว เมื่อเราจะแย้งคำนั้นก็ใช้คำว่า ทหารบก ทหารเรือ
ทหารอากาศ มีเท่านั้นเอง ไม่มีทหารอื่น

นายอินท สิงหนเดว : ข้าพเจ้า คิดว่าประเด็นจะเอาตามร่าง
เดิมหรือจะเอาตามที่กรมราชทัณฑ์

พ. ต. หลวงสวัสดิชยานการ : เมื่อถึงความเห็นอย่างนั้นก็เห็น
จะไปได้ เกรงว่าจะเสียค่าของทหารบก ทหารเรือ ทหารอากาศ

ประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ : เห็นจะไม่เสีย เราประชุม
ทหารที่รู้ความชำนาญนี้ตรงกับ Commander of all forces

นายโชติ คุ้มพันธ์ : บางทีสมาชิกจะเข้าใจกันมากเกินไป กรม
แปรรูปคดีถ้าเราไม่ได้แปรรูปไม่มีสิทธิจะพูด แต่มีสิทธิตั้งข้อสงสัยหรือคัดค้าน
ถ้าในมาตราใดกรมราชทัณฑ์แล้ว สมาชิกทุกคนมีสิทธิจะพูด และปรานี
ประนอมกับกรมราชทัณฑ์จะให้เบ็ดเสร็จนั้นอย่างไรได้และไม่ได้ ไม่ใช่อย่าง
ที่สมาชิกบางท่านเข้าใจว่าถ้ายังไม่ได้แปรรูปคดีแล้วจะพูดอะไรไม่ได้ โปรด
เข้าใจเสียใหม่ ขานรับบังคับให้

ประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ : ที่เราปฏิบัติมาแล้ว ข้าพเจ้า
ขอจะขอให้ตามคำเมื่อก่อนให้ปรานีประนอมจะเอาหรือไม่ ถ้าเขายืนยัน
ว่าไม่เอา เมื่อได้ปรานีประนอมแล้วก็ถอนเข้ามาตามข้อบังคับว่าจะเอาตาม
เดิมหรือจะเอาแก้ไข บางครั้งยังว่าข้าพเจ้าขอด้วยเกินไปเสียอีก

หมดระเบียบวาระสำหรับวันนี้แล้ว เด็กประชุม

เลิกประชุมเวลา ๑๖.๑๕ นาฬิกา

คณะกรรมการตรวจสอบรายงานการประชุมสภาอ่างรัฐธรรมนูญ

นายเกษม บุญศรี (ประธานกรรมการ)	นายเจริญ มั่นชาติโร ผู้ตรวจงาน
ขุนคลังพิทักษ์อักษร (เลขาธิการกรรมการ)	นายประเสริฐ บัณฑิตคุณษ์ ..
พ.อ. กำเนิด จ้างภูมิเวท	นายประสิทธิ์ ศรีสุชาติ ..
นายบุญเที่ยง ทองสวัสดิ์	นายสุวิมล ทรัพย์ถาวร ..
หลวงอังกษานุรักษ์	นายสุชิน จิตรกลัก ..
น.อ. พระยาสุรภักดิ์พิพัฒน์ ร.น.	นายศิริ มนต์ไตรเวศย์ ..
ขุนประเสริฐสุภุมภคกร	นางสาวอรรณีรัตน์ ตุ่นบุญ ..
นายอินทร ตั้งเหนตร	นายเด็ก จารุน้อย ..
นายเกษม คำวงบุญ	นางโฉมเฉลา ทรัพย์ถาวร ..
นายจงใจภักดิ์	นายพิพัฒน์ เอกะโรหิต ..
	นายส่อง เข้มพงศ์ ..
	นางสาวผานิต ศตะกรรมะ ..
	นายโชค คุปตะวาทิน ..
	นายสุตม พดอยสังวาลย์ ..
	นายประภัสร์ จินตามัย ..
	นายวิจิตร นีตะไพจิตร ..
	นายสมชาย สุภรณ์มิต ..

นายหยุด แสงอุทัย
เลขาธิการสภาอ่างรัฐธรรมนูญ

ศิริธรรมาธิเบศ
ประธานสภาอ่างรัฐธรรมนูญ

